

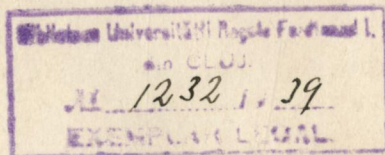
280244

558

LUCEAFĂRUL

REVISTA REGIONALEI BANĂȚENE A «ASTREI»

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TIMIȘOARA
IANUARIE-FEBRUARIE 1938.

ANUL IV. - SERIA II.

Nr. 1-2.

Biserica de lemn din Margine, (1730).
BCU Cluj / Central University Library Cluj

La marginea Banatului

de : I. Miloia

Scăpând din zăgazarile de piatră ale Poienilor și Luncanilor, Begheiuul își încetinește sbuciumul, mișcându-și obosit undele argiloase înspre câmpia bănățeană și crescând, din torenți năvalnici, în împlănzit și navigabil rău. La cotitura *Marginei* zgomotul apelor izbite de stâncă, se curmă, umbra umedă a fagilor și a gorunilor îmbătrâniți și îmbrăcați în blană de mușchiu, se rărește, iar raza de soare, furișată cu greu printre frunze, se revarsă de acum, libeă, peste clipocitul crețurilor de apă. Begheiuul romantic se transformă într'o noțiune geografică precis marcată în hărți, ca apoi să fie îndreptat cu rigla, în chip de „canal“, spre Timișoara.

Ciuta sălbatică s'a făcut orătanie de ogradă...

La punctul unde Begheiuul părăsind cheile Ardealului, își unește apele celor trei izvoare, Istoria a marcat o clipită românească, puțin știută și fragmentar însemnată de cronicari. Iar azi plugul a nivelat prea neștiutor și prea repede mușuroaiele

cari ascundeau în pântecul lor resturile cetății dela Margine, temută odinioară, de unde în clipe de strâmtoare Iancu din Hunedoara își îndrepta gândul și porunca către locuitorii români ai văgăunilor, sculându-i împotriva vrăjmașului. Potrivnic îi era și „nobilul“ pusteii maghiare ca și celalt care-i călca hotarele în semnul semilunei.

Cuibul de vulturi dela Hunedoara, întors cu fața către pustă, se sprijinea pe câteva ascunzători răzlețite între munți și văi și puse în calea celor ce ar fi avut gândul să năvălească dinspre șes: *Bujorul, Mănășturul, Margina* fiecare cu câte-o cetate, fiecare înzestrată cu o mică oștire închegată din băstinași, credincioși neînfricoșatului condotier din Hunedoara.

Fiecare dintre aceste trei localități, dintre cari *Marginea* este amintită în documente ca „oppidum“, era odinioară capitală de district românesc având, prin cnejii proprii, asigurată o viață conformă cu spiritul vechiului „jus valachium“. În secolul al XVI-lea districtul Marginei este atât de mare încât cuprinde aproape 50 de sate puse sub protecția cetății ce se ridica la Nord-Est de satul de astăzi.

Lui Ioan Corvinul trebuia să-i fi fost scump acest loc nu numai din motive strategice ci și pentru că legături sufletești îl aduceau destul de des între românii din care își trage obârșia mamă-sa, *Elisabeta*, fiica lui Alexandru din Margine, măritată cu *Voicu din Bud*, fiu al lui Șerban și frate cu Mogoș și Radu, amintiți în documente.

Că istoricii magiari nu se puteau împăca cu obârșia românească, din *Margine*, a Elisabetei, mama lui Ioan Huniade, ei căutau să vadă cu orice preț în numele de „Morsinai“ (Mărgineanțu) o familie *ungurească* din Caransebeș¹⁾ (!) aceasta poate doar să lumineze mai bine principiile istoriografiei ungurești, dar nu poate să convingă nimeni.

Astfel, *Marginea* modestul sat de astăzi, dar importantul craș de odinioară, își poate revindica gloria de a fi contribuit la plămada unuia dintre cei mai mari căpitani ai Istoriei.

Populația de azi a *Marginei* despre toate acestea nu știe nimic. De alteam amintirile pașnicilor agricultori și crescători de vite de azi nu merg mai departe de epoca turcească ca una ce a lăsat cele mai adânci urme în tradiția locală. Trec dincolo de această epocă doar în chip cu totul inconștient. Dacă

¹⁾ Nagy Ivan: Magyarország családai, pag. 186—188 și Teleki József: Hunyadiak kora Magyarországon pag. 13.

chestionezi pe localnici cu speranța de a căpăta vre-o lămurire conștientă asupra trecutului pământului pe care trăesc, te vei alege cu o ridicare de umeri:

— Cic'a fost o cietacie supt păduri... dar acuma nu-l măi... a turcului o fost...

Și se grăbesc la treburi, par'că stingheriții de întrebare. Numai dacă stărui mai mult, cu multe ocolisuri, vei reuși, poate, să scoți din câte unul mai sfătos amintirea unui drum, azi ne-practicat, care pornind dela locul cetății amintite trece peste lanuri, peste bălți și dealuri, ieșind la Timișoara.

— Este drumul lui Măciaș crai.

Și atât.

Pe istoric însă această numire îl va intriga, îndeosebi pentru că este vorba de regele Matia și nu de tatăl său, Ioan Huniade, după al cărui nume ar fi mai natural să se numească acest drum.

În orice caz drumul există, — numit în unele părți simplu „drum Craiului“ — și venerabilul părinte Băian din Marginea, care de atâtea ori și-a purtat nostalgia cercetătoare — întrebând cămizi și resturi de zid — pe locul unde se ridicau meterezele cetății, îți va arăta cu o mână sigură partea albicioasă, hătută din băuțe: *drumul lui „Măciaș crai“*.

Iese la Timișoara cum susține Sfinția Sa, sau la Tibiscum cum sunt mai dispus să cred? Căci în acest din urmă caz este vorba nu de un drum medieval, al lui Matia, sau mai bine zis, al lui Ion Huniade, ci de unul dintre multele drumuri romane. Direcția, de altcum, pe care mi-o indică părintele Băian, mai mult se potrivește Lugoșului, sau în prelungirea acestuia, Tibiscu-lui dela Caransebeș. Imi închipui că acest drum trebuia să treacă dela Lugoș pe malul drept al Timișului, pe sub Jdioara, înainte.

Drumul lui „Mătiaș crai“?

Dacă acest drum ar fi de origine medievală, în orice caz, numai de Ioan Corvinul ar putea fi vorba. Acesta într'adevăr avea nevoie de un drum solid și scurt care să-l țină mai aproape de locurile de baștină atunci când, în pofida magnaților unguri, se instalase guvernator al Banatului, la Timișoara. Cu sabia la îndemână, Ioan Huniade avea ochiul îndreptat întotdeauna spre țara Hunedoarei, a Hațegului, a Marginei, a Mănășturului și a Bujorului. Aci se simțea, și numai aci, în siguranță, între pletoșii de un sânge pe care și-i apropia și prin diferite

danii atunci, când își puneau viața 'n cumpănă pentru el. Printr'o frumoasă diplomă datată în Margine, la 1455, în ajunul sârbătoarei Nașterii Preacuratei, dânsul răsplătește pentru credință și deosebitele servicii pe care i le-a adus, pe credinciosul său Panta, dându-i lui și moștenitorilor săi satul Puri în districtul Fârdea, nu departe de Făget.

Iată deci cum tradiția confundă lucruri și epoci. Confuzie prețioasă aceasta, pentru că dovedește o trăire inconștientă a amintirii luminoasei epoci a Huniazilor, chiar dacă localizată greșit. Prețioasă și mai mult pentru că, ștergând veacuri, face să se suprapună două vremuri la fel de scumpe nou: aceea a Românilor și aceea a falnicului vultur dela Hunedoara.

*

Am ridicat, un colț abea, al perdelei opace în dosul căreia se ascunde trecutul nu fără de interes și nu fără de atracție al Marginei, cunoscută azi doar' după puternica-i fabrică de oțet și spirt metilic, ce-i otrăvește apele și aerul, secătuind de vlagă românească o întreagă regiune, tributară în sudoare de sânge unor străini.

Până mai ieri dacă treceai pe șoseaua Ardealului, din satul Margine nu vedeai mai mult decât construcțiile fabricii, bănuind, undeva, între vegetația bogată, casele pitite ale mărginenților. Nici biserica n'o vedeai, căci nici aceea, modestă și timidă, nu s'a învrednicit să se ridice mai mult decât casele satului: o biată biserică de lemn.

Zic: până mai ieri, căci azi din mijlocul duzilor, al băgrinilor din străzi și curți și dintre pomii fructiferi ai grădinilor răsare, neașteptat de proaspătă, de elegantă, și de cochetă, silueta noiei biserici de piatră, ridicată în ultimii trei ani. Sbuciumul localnicilor, gândul lor bun a fost turnat într'o formă demnă de frumosul trecut al acestui colț de Banat. Incăpătoare în interiorul mărit prin galeria matroneului și interesantă, în exterior, cu cele 2 turla din față și cu o îndrăzneț aruncată cupolă centrală, noua biserică din Margine va fi de aci înainte o neîndoioasă oprire a acelor cari trecând pe șoseaua Ardealului nu vor urmări cu ochii numai indicatorul tachimetrului.

Biserica cea nouă va invita lumea să o vadă. Și abea atunci această lume va găsi, pitită între crucile cimitirului și între prunii și nucii morților cea mai veche biserică de lemn din Banat.

Se știe că bisericile de lemn au, din cauza materialului lor,

o viață scurtă iar cei vechi preferau să vândă bisericile atunci când îmbătrâneau, sau să le dărâme, ca pe locul lor să ridice altele noi, căci materialul lemnos nu costa nimic. Nici vorba de măsuri de conservare, sau de înlocuirea doar a porțiunilor putrezite, cu piese noi.

De aceea cu o vechime de peste două veacuri ca bisericuța din Margine puține biserici de lemn se pot mândri. Pe teritoriul Banatului una singură este mai vârstnică: cea din *Crivina*, datând din 1678, dar aceea a fost adusă din Ardeal și nu con-

Biserica din Margine: Inscripția

struită la noi, ceea ce se remarcă și din stilul gotic, necunoscut în bisericile de lemn ale Banatului.

Data construcției bisericii de lemn din Margine ne-o precizează o inscripție săpată greoiu în piciorul masiv, de gresie, al prestolului: *loc... gu acesta l-au făcut ion işfan și am scris eu popa jurca munteanu (latul Sud) ani 1730 7 martie k. B. (latul Est).*

Incheiată din bârne și sprijinindu-se pe o talpă puternică biserica din Margine, ca înfățișare, nu ese din linia comună a unui stil al lemnului având modeste accesorii baroce. Peste planul dreptunghiular cuprinzând nartex-ul și nava și peste alta-

rul în formă de trapez este aruncată o boltă cilindrică de scânduri, susținută de doage masive de stejar. La Apus, în exterior se ridică turn modest, în formă de prizmă, terminând în două sfere suprapuse, cari iau înfățișare de curată esență barocă.

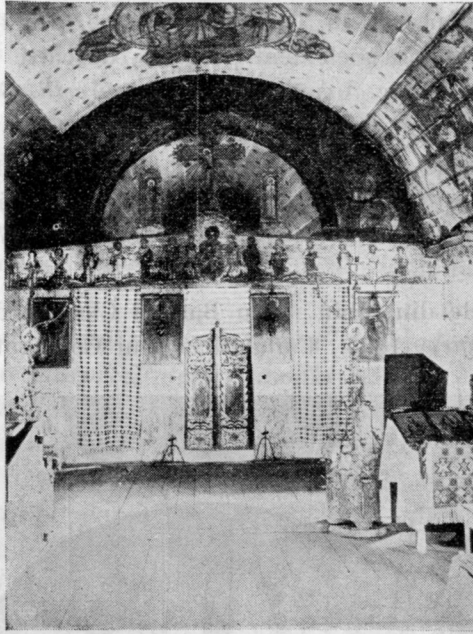
Pe cât de modestă se prezintă această bisericuță în exterior, pe atât e de bogată în tot ceea ce sufletului îi este de folosință. Inșăși poziția bisericii, aproape generală la bisericuțele de lemn, îndeamnă la reculegere, căci ca să ajungi la ușa bisericii trebuie să treci printre crucile ce străjuiesc la căpătâi de morți, printre prapori ridicați la cei tineri, și printr'o bogată vegetație sădită pe trupuri de mormânt, printr'o grădină în care din țărâna defunctului a răsărit viață nouă: pruni sănătoși, nuci puternici, iorgovani cu floarea în ciorchini bogați, și bujori cu petale scăldate în sânge.

Izolată de cintura de cruci, bisericuța de lemn rămâne departe de sat. Nu străbate până la ea, nici hărmălaia zilnică și mai puțin sudălmile unui cotidian prea puțin vesel, iar cei ce se apropie zgomotoși și aprinși de porniri vrăjmașe, când au trecut poarta cimitirului coboară vocea. Fiecare cruce, în treacăt, alină câte un necaz, netezește câte-o învolburare, liniștește o pornire potrivnică. Încât până la ușa bisericii omul își despătorește sufletul pentru ofranda rugăciunii pe care o face, împăcat cu sine, în semiîntunericul navei slab luminate. Modesta și totuși armonioasa pictură a lui Lazar Gherdanovici tatăl, și a lui Gheorghe, fiul său, din anul 1836, acoperă bolta și iconostasul cu culori de covor vechiu.

Gheorghe, mai academic în icoanele prestolnice, ține să precizeze într'o iscălitură, pe spatele icoanei Sf. Ioan Botezătorul, că are de căpătat pentru fiecare icoană prestolnică „10 florinți bancă“ fiind dânsul „moler neunit născut în Verșeț“.

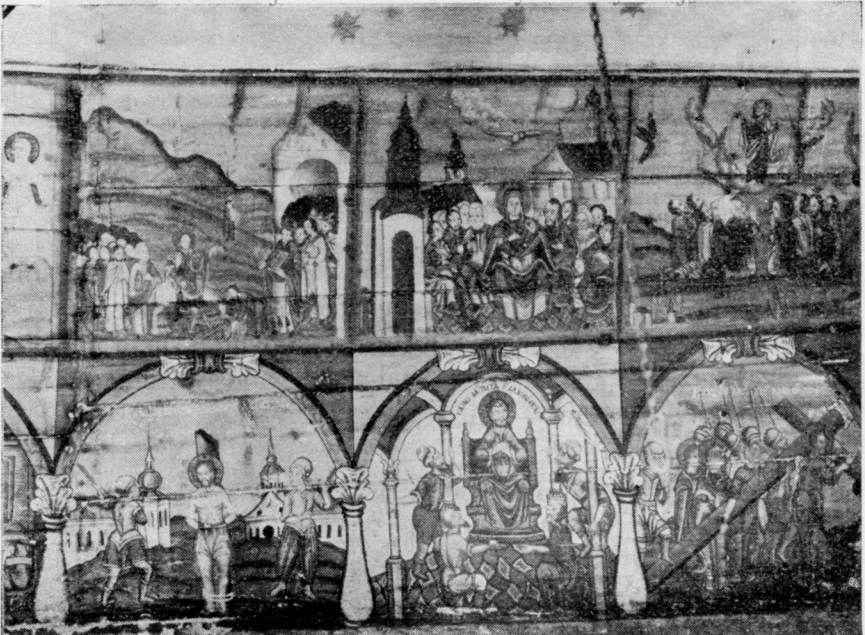
În schimb bătrânul Lazăr Gherdanovici tatăl, în pictura murală se prezintă cu o admirabilă vervă țărăneasă: povestește volubil despre pătimirile lui Cristos, populând cu personaje scoase din basmele populare scene cu fondaluri de orașe bănațene și exagerând în urățenie când este vorba de călăii încăfțăniți ai lui Isus.

O privire în dulapul cu cărțile vechi ale bisericii din Margine ne va arăta odată mai mult acele drumuri pe care le-au străbătut călugării cu desaga plină de cărți, adevărații apostoli ai culturii și credinței noastre: *Râmnicul*, reprezentat atât de bine în Banat prin neobositul Popa Constantin tipograful,

Interiorul bisericii din Margine.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

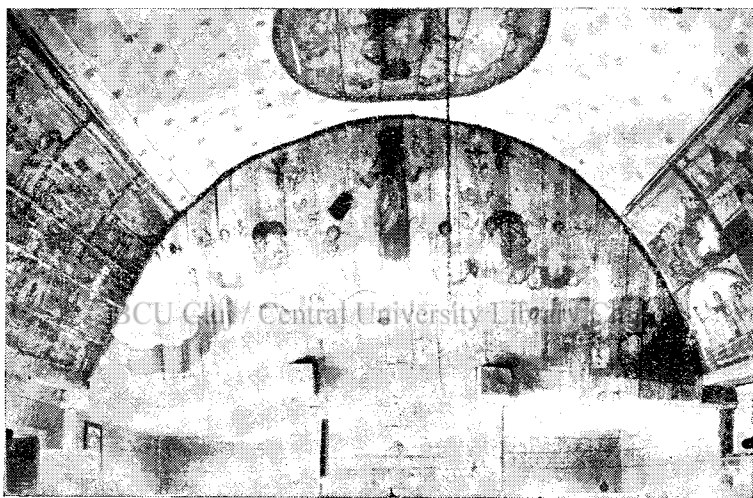

Biserica din Margine: Pictură de Lazăr Gherdanovici.

acela care în naivitatea lui voia să întemeieze, pe la 1774 o tipografie românească în Timișoara și care, drept răspuns, a fost alungat din oraș, element periculos, de către episcopul sârbesc Vichentie Vidac. Urmează apoi *Bucureștii*, *Sibiul*, *Buda* și *Blajul*.

Din tiparnița dela Râmnic sunt: un *Triod* (1797) *Apostol* (1794), *Penticostar* (1778). Apoi cărți mai vechi tipărite la București: *Sr. Evanghelie* (1723), *Antologion* (1745), *Octoich* (1774).

Tiparnițele din Sibiu (Ioan Bart și Closius) dau cărți mai noi ca: *Liturgier* (1835), *Catavasierul* lui Constantin Loga Cea-

Biserica din Margine: vedere din interior.

soslov (1833) și un *Apostol* din 1851, tipărit de Saguna. În sfârșit un *Polieleu* din tipografia universității din Buda (1814).

Câteva însemnări manuscrise ne lasă numele unor preoți și învățători pe care nu le-am mai putea cunoaște din arhivele prea puțin păstrate.

Astfel, preoții:

Popa Jırca Munteanu	la 1730
Teodor Martinovici	1777
Ioan Dragomir	1811, 1816
Vasile Martinovici	1826
Vasile Matei	1844, 1857
Ioan Matei (fiul lui Vasile)	1846, 1873

Invățători:

Iosif Parău 1823, 2 febr.

Climentie Dragomir 1857, 20 maiu

Ieremia Popovici 1857, 14 iulie.

Dintre însemnări reproduc trei, cari îmi par sugestive și pentru limba lor cât și pentrucă trebuie să impresioneze pe oricine efortul pe care mărginenții îl fac pentru ca să-și înzestreze modesta lor bisericuță cu cele trebuincioase.

La sfârșitul *Triodului*, tipărit sub domnia lui Ipsilante, găsim:

„Această sfântă și dumnezeiască carte adecă triod și mai ales floarea tuturor sfintelor canoane și aducerea aminte de mântuirea sufletelor tuturor credincioșilor a sfintei bisericii noastre pentru iubita de dumnezeu biserică sau cumpărat de pravoslavnicii credincioși dintru acest numit sat Marginea și Zorani cu drepti bani f. 26 la anul 1777 fiind împărățitor Iosif al doilea al romei în zilele prealuminatului arhiepiscop mitropolitului Vichentie Vidac și fiind arhieru în Temișvar... Putnik. Și am scris eu smeritul între profeți Teodor Martinovici în Margina“.

Iar la sfârșitul *Penticostarului* găsim următoarea însemnare:

„Aceasta sfântă și dumnezeiască carte ce se chiamă Penticostariu l-au cumpărat acești oameni: Dintâiu Teodor Martinovici care a dat o cadă, Martin Morariu cu Martin Veceanu (?) și Lațiu Corsariu iară o cadă și Ioan Izdrăin cu Crăciunescu și cu alții altă cadă. Iară Martin Izdrăin și Petru Țucu și alții alta. Ca să fie pe seama sfântei besiarici Margina și eu smeritul între cei semnați aicea însemn spre ținere aminte Vasile Martinovici paroh Margine și Zorani 826“.

Pe spatele unei iconițe a Sf-tei Paraschiva, pictată pe lemn de paltin, găsim următoarea închinare:

„Această sfântă icoană au cumpărat Dumitru Răduțian din Margine și au dato la beserica Margini ca se fie vecinică pomnire-noemvie 20/783“.

Până mai ieri biserica de lemn din margine a fost a satului viu; de mâne, când se va sfinți cea nouă, aceasta va fi dată uitării și va fi numai a morților. Bufnițe vor sălășlui întrânsa și vaiete de cucuvaie se vor auzi din turn. Oamenii vor începe să se ferească de ea. Și azi se va desprinde o scândură din streșină, mâne se va frânge un corn din acoperiș... se va

strâmba crucea din vârf, căci nimeni nu va mai pune mâna să repare nimic... vor putrezi grinzile... iar într'o noapte de iarnă când zăpada groasă va apăsa greu pe corpul-i șubred, bisericuța de lemn din Margine, cu un scrâșnet dureros, se va culca între crucile cimitirului, în rândul celorlați morți.

Era să uit.

Marginea are un fiu celebru. Este adevărat că faima acestuia deocamdată n'a trecut dincolo de izlazul comunei, dar iată că notițele unui hoinar vin să-l reabiliteze... foarte târziu.

Este vorba de Adam Breazovan care a trăit acum 70—80 de ani.

Minte neostoită, în continuă frământare după drăcii, Adam al nostru a construit, din lemn, un ciur miraculos, care alegea neghina și toate murdăriile, din grâu, din porumb și care scotea boaba de fasole din păstaie, mai grozav decât cea mai iscusită gospodină.

A mai imaginat un sistem de scripete ce lega casa lui de aceea a lui frate-so care locuia cu 5—6 case mai la deal. În același timp a instalat și un telefon imaginat și construit tot de dânsul, până la frate-so și astfel când i-se făcea de câte-o țigară și nu mai avea tutun, numai ce chema pe frate-său la telefon și-i cerea o țigară pe care acela, la rândul lui, i-o trimitea cu ajutorul scripetelor. Spun mărginenții că tot timpul își spărgea capul să mai „sgornească“ vre-o nebunie nouă.

Acest tip de inventator — și ce-ar fi putut face dacă se găsea într'un mediu potrivit — a construit și un aparat de sburat. Bineînțeles după ce a studiat sborul paserilor. Și-a făcut din șindrila ușoară două aripi mari pe care le lega peste piept și peste umeri în așa fel încât își putea mișca ușor brațele.

Când, după ce a pus la punct aparatul său, a sosit ziua mare a încercării, a chemat pe doi dintre cei mai buni prieteni ai lui, pe Vasile Inisconi, zis Budac și pe Ion Păcelat, zis Racu, și ducându-i în grădină le-a dat instrucțiunile necesare;

— Iaca, io mă sui în vârful nucului și dășchid hăripile. Numa' voi grijăți binie! Când mă vegeți că ridic mâinile voi să strigați repede *Hia! hia!* Așa cum se strigă la joavini și la păsări d'ale mari. Incolo să n'aveți nici o grijă...

Și într'adevăr noul Icarus din Margine s'a suit cu grijă în vârful nucului, s'a așezat bine pe tălpi, ca să-i fie libere mâinile apoi a aruncat o privire în jos la prietenii lui. Plin de extaz, aceștia îl priveau cu gura căscată.

Momentul cel mare a sosit... Adam Breazovan ridică aripile odată, de două ori și și dă drumul. Un fâșăți prin frunze, însoțit de loviturile aripilor de crengi... și îndrăznețul sburător s'a trezit sub nuc plin de zgârieturi pe față... și cu aripile frânte.

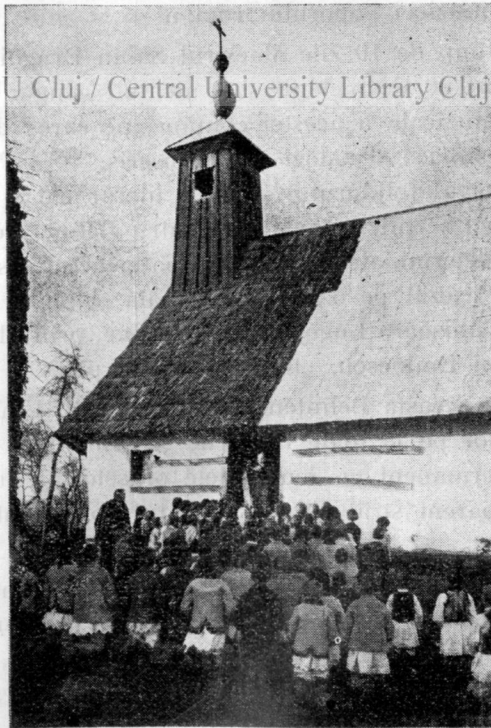
Cei doi prieteni au rămas stană de piatră.

Cu mâna la gură și cu ochii ieșiți din orbite priveau pe prietenul lor acoperit aproape de șindrilele desfăcute de pe schelet.

În sfârșit, se aude vocea plină de reproș a lui Adam Breazovan:

— Bată-vă Dumnezeu să vă bată de nemernici, că numa' voi sunteți de vină. De ce n'ați strigat hia! hia! cum v'am învățat?

Intr'adevăr cei doi, impresionați de marele eveniment la care asistau, și mai cu seamă de momentul când pentru prima dată au văzut un om bătând din aripi, au uitat să strige cuvântul de vrajă.

Soare de primăvară.

Despre colindele dela Belinț

de : **Tr. Topliceanu**

În vara anului 1934 Institutul Social Banat-Crișana a des-cins în comuna Belinț din județul Timiș-Torontal pentru o anchetă socială. Rezultatele acestei anchete au fost sintetizate în studii îndelung discutate care formează obiectul monografiei comunei Belinț ce va apare în cursul lunii Februarie 1938.

Problema folklorului muzical a revenit maestrului Sabin Drăgoi, cel mai îndrituit în această privință prin tot ceea ce a creat el în muzica românească, dar mai ales prin monumentală sa operă „303 Colinde“, care va rămâne o lucrare deschizătoare de drumuri noi în cercetările și studiile ce se vor face asupra muzicii poporului român.

Intr'un timp de 10 zile Maestrul Sabin Drăgoi a adunat în comuna Belinț 90 de melodii și a alcătuit singur o întreagă monografie muzicală a acestei comune, pe care din lipsă de fonduri o păstrează și astăzi în manuscris.

Sub raportul folklorului — atât literar cât și muzical — am fost atunci sceptici mai ales pentru Belinț. Aceasta pentru motive bine determinate de însăși situația acestui sat românesc. Belințul este așezat pe o șosea națională și pe o linie ferată principală Timișoara-Lugoj-București. Iar prin drumurile de fier, vorba lui Eminescu, „toate cântecele pier“.

Afară de aceasta Belințenii sunt târgoveți. Umblă cu cartofii și varza lor pe la toate târgurile și prin toate orașele. Sunt în contact permanent cu mahalalele orașelor și au fost prinși în mrejele aparent strălucitoare ale tuturor noutăților vieții de oraș.

Datorită acestui fapt, generațiile mai tinere s'au civilizat și au dat uitării tot ceea ce poate fi moștenire străbună. Au adus în satul lor cântecele sau romanțele auzite la oraș, iar comoara muzicală străveche a rămas, dacă nu disprețuită, atunci în tot cazul absolut indiferentă.

S'au găsit totuși între bătrâni și din aceia care, răscolindu-și amintirile în sufletele lor rămase încă neîntinate de oră-

șenizare, au putut oferi maestrului Sabin Drăgoi reminiscențe de străveche vieață muzicală românească.

În tezaurul muzical adunat și prelucrat în monografia muzicală a Belințului, un capitol de mare importanță muzicologică și literară îl constituie colindele în număr de 35.

Pentru a ușura înțelegerea lor documentară, dar mai ales pentru orientare, precizez că în ceea ce privește conținutul, colindele dela Belinț se pot grupa în trei părți.

a) 12 dintre ele au un conținut religios-biblic, cu subiecte în legătură cu Nașterea Mântuitorului, Legenda mănăstirei, Craii dela răsărit și judecata și gonirea lui Adam.

b) 13 au conținut religios-biblic amestecat cu elemente laice, păgâne, cu subiecte în legătură cu ispitirea boierului (gazdei), calvarul Mântuitorului, Crăciun și Slugile, Sf. Ion și botezul, Sf. Petru și părinții săi, originea și organizarea raiului, originea și cearta florilor sfinte și năvala lui Iuda în raiu.

c) în sfârșit celelalte colinde au un conținut laic, de origine păgână, cu subiecte în legătură cu măritișul fetelor, însurarea junilor, vânătoarea leului, apoteizarea „colacului“ și unele prezintă chiar urme în legătură cu jocurile olimpice sau mai bine zis al obiceiului românilor de a juca pe câmp.

Intr'una din ele este vorba despsre legenda romană a răpirii sabinelor. În volbura jocului de câmp soarele a fost întunecat de nori.

Din nori oare ce ieșia

Către jocuri propășia:

Zineoare ca de soare

Fetișoare sabinioare.

Dară junii ce-au grăitu?

— Aid' la joc dac' ați venitu.

— N'am venitu ca să jucămu

Ci-am venit să ne uitămu.

Și după ce se arată jocul năprasnic al Românilor călăreți

Românașii fac tot roată

Și îmi joacă primăvara

Del' ameaz și până sara.

Și când fu a se 'nsera

Junii Zânele — apuca

Și acasă le ducea,
Dară ele că plângea
Și părinții le căuta
Și ei nu le căpăta.

Și fiți juni voi sănătoși,
O 'nchinăm prea bucuroși!

Colindele dela Belinț, în exprimarea venerației pentru momentul solemn al Nașterii Mântuitorului, sau ilustrând datini ale vieții dela țară, se încadrează în folklorul pe care-l găsim pe ambele versante al Carpaților ca o mărturie de necontestat a unității etnice a neamului românesc.

O parte din ele au un text adaptat, astfel că avem toate felurile de colinde românești: religioase, mitice și adaptate. Ele păstrează în text termenul latin *cārindă* sau *corindă*, dela cuvântul latin *calendae*, ceea ce este o dovadă în plus că datina colindei datează din moștenirea romană.

Prin adaptările de conținut s'au folosit și elemente de viață laică, a cărei origine este pre-romană.

E cunoscut în deobște că textele multor colinde, ca și muzica lor, sunt de origine cărturărească și cu vremea au fost adoptate de popor. Totuși imaginația creatoare a poporului român nu s'a mulțumit numai cu ceea ce a putut veni dela cărturari. S'a depășit producția cărturărească, adaptându-se în genul colindelor și alte elemente ale vieții patriarhale.

În aprecierea acestor colinde țin să subliniez constatările maestrului Sabin Drăgoi, care, în materie de folclor muzical românesc, este o autoritate de necontestat.

— *Toate colindele culese în comuna Belinț, fără diferențieri locale exagerate, excelează prin frumusețea, valoarea și calitățile lor. Multe din ele sunt necunoscute, atât în ceea ce privește textul ca și în privința melodiei.*

— *Cele mai multe sunt de origine foarte veche.*

— *Prin comparații cu folklorul din alte ținuturi, ele confirmă unitatea străveche și actuală a muzicii poporului nostru.*

— *Sunt impresionante prin simplitatea și conciziunea lor. Acestea sunt calitățile cele mai de seamă ale tuturor creațiunilor sufletești ce constituie literatura poporului român.*

— *Melodiile colindelor se pretează la dezvoltări și prelucrări nesfârșite.*

— Pe temeiul acestor considerațiuni se evidențiază concluzia că melodiile colindelor noastre, prin calitățile lor generale și parțiale, se pretează la cele mai îndrăznețe tratări armonice și structurale, pe care muzica cultă din apus le-a achiziționat după o evoluție de 1000 de ani.

Melodiile românești au trebuit să aștepte un mileniu în urma celor din apus, pentru ca să se poată încadra în podoabele strălucitoare pe care le merită.

Concertul societății corale Craiu Nou din Timișoara *) nu este un concert obișnuit de colinde datorite unora sau altora dintre compozitori. Nu. Este un concert cu un repertoriu format numai din colinde populare cu scopul de a demonstra bogăția, frumusețea și valoarea artistică și documentară a zăcămintelor sufletești, păstrate cu sfințenie de poporul român, din străvechile tradiții.

Maestrul Drăgoi le-a notat, le-a armonizat, le-a instruit și le dirijează personal pentru a demonstra înc'odată comori sufletești ce nu se pot găsi pe toate viroagele pământului.

Colindele acestea sunt aflate într'un singur sat românesc din Banatul care nu și-a pierdut niciodată etnicitatea lui caracteristică. Ele trădează o viață spirituală de o nebanuită bogăție, purtată milenii de-a rândul, în sufletele nenumăratelor generații românești pe aceste plaiuri. Generații după generații au dispărut, dar spiritualitatea lor, prin aceste creațiuni sufletești, s'a transmis peste veacuri, în ciuda tuturor vitregiilor istorice.

Atunci când regimurile străine de altă dată căutau tot felul de mijloace prin care să stârpească sufletul românesc sau chiar numai să-l sdruncine în rosturile lui firești, poporul român, retras în etnicitatea lui, continua să-și trăiască viața urzită în cursul miilor de ani.

Au fost vremuri când acestui popor i s'a contestat și latinitatea și drepturile asupra acestor meleaguri. Inșă toți cei de bună credință au fost desarmați în fața evidențelor. Și acestea au început a se manifesta incontestabile mai ales atunci când folklorul românesc a fost scos la lumină. În această privință mai avem de cunoscut încă multe din nenumăratele forme pe care s'a întemeiat miracolul vieții unui popor, care a biruit vremea și oamenii.

Dacă în creațiunile noastre culte ne-am manifestat mai

*) Este vorba de concertul transmis la radio în 19 Dec. 1937.

modest față de alte popoare, atunci nu ne putem subestima în ceea ce privește literatura populară sau folklorul în general.

În acest folklor găsim tot ceea ce are poporul român mai caracteristic pentru cunoașterea specificului nostru etnic. Prin el masele mari ale românității au trăit cursul veacurilor și tot prin el prezentăm omenirii mărturia multimilenară a unei culturi străvechi.

Această cultură populară românească a fost reazămul existenței noastre, prin ea s'a urzit unitatea sufletească a Românilor peste pretutindenea pământului românesc și tot în însușirile ei etnice trebuie să căutăm puteri noi pentru viitorul nostru.

Dacă până acum cercetarea folklorului nostru s'a făcut numai pentru a se sublinia însușirile estetice ale sufletului românesc, de-acum încolo trebuie să fim călăuziți și de un alt punct de vedere. Anume, acela de documentare a unei structuri etnice de o specificitate caracteristică neamului nostru prin moșteniri străvechi. În această acțiune trebuie să ne regăsim pe noi ca neam, cu o individualitate pe care, cu toate greutățile istorice, n'am trădat-o niciodată.

În creațiunile suflătești de origine populară sunt sintetizate toate laturile rasei noastre, în ele se reoglindesc atitudinile neamului în fața rosturilor pământești și cerești, cu un cuvânt folklorul nostru formează depozitarul valorilor culturii și civilizației românești. În acest depozitar sacro-sanct suntem în măsură să găsim tot ceea ce ne trebuie pentru o evoluție în toate ramurile culturii românești.

Astăzi, când în manifestațiunile noastre culturale-artistice, unii se întrec în a imita rosturi străine, fie în literatură fie în muzică, necesitatea cunoașterii folklorului rămâne un postulat imperios. În acest folklor poate oricine găsi atâta imaginație, atâta estetic, atâta eroism și atâta etică, încât fuga după imitări străine constituie o condamabilă rătăcire.

Iată pentru ce concertul acesta îl văd ca o manifestație deosebită. Societatea corală „Crai Nou“ cu maestrul Drăgoi vor să arate ce putem avea din explorarea muzicii noastre populare și că perseverența în evidențierea românescului din asemenea creațiuni, vor deschide drumuri noi în evoluția muzicii noastre cult.

Iar pentru noi Români din acest colț de țară românească

este un titlu de mândrie a demonstra tuturor că am rămas totdeauna Români.

Satul românesc Belinț, și ca el toate celelalte, pe lângă toate umbririle trecătoare, ne înfățișează mirajul unei indestructibile unități sufletești. Prin punerea în valoare a elementelor constitutive ale acestei unități, vom ajunge cât mai curând la expresia cea mai desăvârșită a unei adevărate culturi naționale românești.

Despărțire

Haide, dă-mi mâna!

Svâcnetul inimii e clopot de liturghie,

ești toată o tristețe, fată bună,

ți-s lacrimile ca un strop de rouă

ce moare cu zâmbetul de lună,

dă-mi mâna, fată bună!

Haide, fată mică, fată bună, —

ai ochii mari și genele 'ntristate,

ți-e zâmbetul ca frunzele plouate

când toamna de pe drum le adună —

nu plânge, fată bună!

Primăvara va plesni pe crengi iar muguri,

și prunii din grădină iar vor înflori,

pe cimitirul inimilor sub lacăte încuiate

vor cădea petale albe și imaculate.

Dă-mi mâna, ochii tăi doar lacrimi storc,

dragostea ne-a fost un vis;

dar cineva, în cartea lumii-a scris,

că toate trec și nu se mai întorc...

DORIAN GROZDAN

Un savant bănăţean ignorat

Helsinki, 25 Ianuarie 1938.

MULT STIMATE DOMNULE SEIŞANU,

Cred că pe mulţi Români i-a surprins faptul, că D-voastre, cu temeinicia şi iubirea de adevăr, care vă dă un prestigiu aşa de binemeritat, în articolul „Triumful aviaţiei“ din *Universul* (19. I. 38), — făcând istoricul primelor încercări de zbor, — nu l-aţi pomenit pe inginerul român — bănăţean, Traian Vuia, stabilit în Franţa.

Până ce Santos Dumont, fraţii Wright, şi ceilalţi amintiţi de D-voastre, se lansau din înălţimi prin catapulte, — Traian Vuia a fost CEL DINTĂI care s'a înălţat de la pământ, a decolat, cu aparatul său, în primăvara anului 1906 la Longchamps. Macheta aparatului, construită încă în 1903, a fost expusă în Pavilionul Românesc din Expoziţia Universală din Paris din anul trecut.

Această întâia decolare a lui Vuia este punctul de plecare pentru toţi concurenţii săi, cari au părăsit schelele de înălţimi (Nizza) şi catapulte, urmând calea descoperită, după multe cercetări, calcule şi încercări, a lui Vuia.

Traian Vuia a plecat din Lugoj la Paris în vara anului 1902, — ducând cu sine modelul primului său avion, pe care-l numea „automobil cu aripi“.

Pe atunci ne zicea că teoria zborului a întocmit-o după lungi observaţiuni, făcute, toamna, asupra felului cum zboară găştele. Un adevărat Newton al aviaţiei!

În Paris n'a întâmpinat de cât greutate. Cu ceidintăi aviatori români a ajuns, dela început, în contact. Aurel Vlaicu i-a cerut sfatul, înainte de a-şi construi avionul. Principele Bibescu l'a vizitat în mai multe rânduri.

Acum Traian Vuia e în al 66-lea an al vieţii sale. Trăieşte într'o filosofică modestie în Garches. Alţii beneficiază de profitul material al genialului său creier. Nu a întâlnit, în spinoasa

sa cale, numai oameni onești. Mulți l-au exploatat și-l exploatează și astăzi. Altfel n'ar fi rămas sărac.

Actualul Ministru de Comerț, d-l Ing. I. Gigurtu, l-a distins cu prietenia sa, în cât putea spera că, în fine, se va face dreptate marelui nostru compatriot. Invențiile sale nu se mărginesc numai la aviație, în care a stabilit și principiile Helicopterului, tot ca precursor, — dar a revoluționat o serie de teorii în domeniul termofizice și termochimiei.

De Vuia, nu numai ca inventator, dar și ca gânditor, — scriitor filosof-sociolog, — mai presus de toate ca om, cu caracterul său cristalin, nobil și desinteresat, — o calitate care începe și la noi de-a fi tot mai hotărâtoare în judecata oamenilor, — ar merita să se ocupe un cercetător obiectiv și inimos ca și D-voastre. Noi, puținii săi prieteni care-l cunoaștem și-l iubim, ca și pe un frate, de peste 50 de ani, am fi învinuiți, în aprecierile noastre, de o părtinire, de care Traian Vuia nu are nevoie. S'ar crede, poate, că n'am încerca de cât o nouă dovadă: „Cât i-ăi Banat u-i fruncea“.

Cu cele mai distinse sentimente

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Al D-voastre

(ss) CAIUS BREDICEANU

Ministrul României

Toamna și noaptea în Cetate*

de: **Pompiliu Tomiciu**

A fost altă viață pe vremuri și alți oameni. Sunt pline cronicile timpului de întâmplări și fapte petrecute în Cetate. Din toate n'au rămas decât amintirile consemnate în hrisoavele latinești, pe care nu le mai citește nimeni.

Casele masive, zidite în alt veac, pentru veșnicie par'că, sunt aceleași. Numai oamenii alții (la așa timpuri așa oameni!).

Altădată cavalerii, fără teamă de cele sfinte, tăiau și spânzurau cum le plăcea, iar faima cetății mersese în lume și era temută ca o Impărăție.

Mai cu seamă despre un prinț, un hoț și un episcop, pomeneste cronicarul din veacul al XVI-lea. Strașnici oameni și strașnice fapte!

Spune cronicarul (textual): „Prințul era hoț, hoțul era conte și episcopul era și prinț și hoț. Și beau toți trei împreună de se spăimântau pivnicerii, beau cât în mod natural (naturalia) ar fi putut să bea 10 prinți, 10 hoți și 10 episcopi, ceea ce-i miraculos“.

Mai pomeneste cronicarul despre oarecare Maria soția contelei de... supranumit „marele vânător“. Acea Maria s'a îndrăgicit de pajul Ervin „cel cu ochi de cicoare și părul bălai ca mierea“. Nu se amintește nicăeri cum a aflat contele despre legătura păcătoasă dintre cei doi, dar se știe că lui Ervin i-a scos ochii și i-a dat drumul în lume, să-și poarte cu el stigmatul și blestemul ingraturii față de prea bunul său stăpân (după alți autori, Maria a voit să plece cu Ervin, dar contele i-a interzis cu strictețe o asemenea faptă...).

S'au spulberat toate, ca fumul în bătaia vântului. Cetatea își poartă amintirile, bătrână și nostalgică. Viața aceea s'a irosit, cum toate cele lumești se irosesc — și a rămas aceasta de acum, meschină și banală.

„Un oraș în care se doarme mult și se visează puțin — și un oraș în care se întâmplă niciodată nimic“.

*) Fragment din romanul, pe șantier, „Doamna Deputat“.

Adrian Dalea era trist fără motiv și plictisit ca totdeauna.

După amiaza de toamnă, caldă și catifelată i se strecurase în sânge, ca un vin prea tare.

Deschise fereastra. Grădina îl privea calmă, împodobită cu miracolul culorilor noi. Crisantemele nu înfloriseră încă și numai arareori cădea câte o frunză, ca un avertisment și o presimțire... Undeva un tren încearcă să fluere, o clipă doar, căci tăcerea se așternu din nou peste toamnă. Totul era ca într'o stampă de Raffet, unde contururile bine definite, nu lasă să se bănuiască viața din grafitul caligrafic purtat pe hârtia îngălbenită.

Dincolo de case, la marginea de răsărit a Cetății erau munții. Se vedeau clari, pe fondul albastru, masivi fără a fi amenințatori și totuși ireali în depărtările transparente. De acolo veneau ploile.

La început toamna era nespus de frumoasă în Cetate. Zilele oboseite de atâta vară se scaldau fericite în adierea răcoasă a vântului cu miros de rășină. Viile rodnice se pârguiau înșirate pe dealuri ca niște turme de oi. Căruțele, cu scârțâit de osii, treceau prin Cetate încărcate cu aurul porumbului...

Dar pe neașteptate cețurile ascundeau munții, cerul se făcea mai scund acoperindu-se cu nori gri.

Incepeau ploile!

Viața se ascundea în casele vechi, speriată de monotonia picurilor mărunți. Ploua mereu, ploua zile întregi și săptămâni întregi. Ceasurile se târau atunci grele printre amintiri și zidurile mucegăite. Erau ceasuri triste ca o despărțire...

...Intr'o cameră vecină doamna Bârsu cânta plăcut, numai pentru ea, poate:

„Iubirea mea, urme de serum...”

Inserase. În depărtare toate se făceau mai mici, ca privite printr'un binoclu întors.

Adrian închise fereastra, dar toamna rămase în cameră, ca un parfum.

Cu obrazii în palme, ascuns de jumătate în fotoliul vast, printre mobilele vechi, Adrian semăna cu acele tablouri reproduse în revistele de familie dinainte de războiu și întitulate, după priceperea redactorului: „Nostalgie” sau „Remușcare” sau „Pe gânduri...”

„Trebuie neapărat să vorbesc cu Ana!”

Iși puse în fugă pardesiul și ieși trântind ușa. În urma lui camera, mai tristă și mai bătrână, se pregătea de somn.

Pe stradă aproape nimeni. Ceasul dela Biserică, oficial și plictisit, cântă de opt ori pentru singurătatea lui. Pe partea cealaltă Doctorul Stângu, subțire ca un plop, mergea grăbit spre calvarul său: partidele de șah.

Adrian intră în grădina publică, mare cât o livadă, ca într'un cimitir.

Aceiași monument fără cap și aceiași lei de marmură maiestroși, care nu păzeau nimic, pentru că nu aveau ce păzi.

„Trebuie neapărat să vorbesc cu Ana!“.

Ce putea să-i spună? Ce mai putea? Știa că totul s'a sfârșit înainte de-a fi fost ceva, dar spera încă. „Absurd și inutil“. O curoștea prea bine pe Ana. Fără îndoială îl va primi — dar rece, îndepărtată, dușmănoasă chiar.

— „Și totuși trebuie!“! O să mă ierte și o să mă înțeleagă“.

Se așează pe o bancă.

Noaptea coborî din munți ca un fum. Invăluia cetatea în valurile sale, o ascundea și-i făcea par'că vrăji pentru somn fără visuri. Becurile electrice, licurici rătăciți din pădure, încrămeniți de spaimă și mirare, punctau inutil întunericul. Se făcu o mare și încordată liniște: par'că Cetatea aștepta ceva, desigur un nevăzut și nesimțit somn, făcut de cine știe cine — ca să dea drumul vieții încrămenită de mult, la pragul celorlalte veacuri. Pluteau poate duhurile morților în noaptea materializată și grea ca un cer de tuci. Se întorceau strigoii în groapă așteptând să vie ceasul sortit lor, pentru întâlnirea din miez de noapte, în ruinele Turnului. Cucuvaiele, aceiași de totdeauna sau altele, începură să cobească a moarte, sufletelor numai de ele știute...

Par'că Cetatea aștepta ceva...

Dar nu se întâmplă nimic. O noapte ca toate nopțile frumoase, cu cer, țintuit cu stele, spre care nu privea nimeni... O noapte oarecare.

Domnul Franț moșăise pe același scaun lângă aceeași casierită, doctorul Stângu pierdu a treia partidă de șah și mai voia să piardă una înainte de a pleca acasă. Sergentul de stradă, solemn sau somnoros, aștepta în fața casei primarului hoții cari nu mai veneau.

Nu se întâmplă nimic.

O noapte ca toate nopțile. Încă o noapte lângă alte nopți pe care nimeni nu le-a vegheat și nimeni nu le-a numărat.

Domnișoara Melania deschidea cartea la locul arătat de pagina îndoită. Ieri n'a prea citit, o duruse capul. Era o carte veche ca o mănușă uzată, legată în piele, o carte cu litere jumătate latine jumătate chirilice, pe care numai domnișoarele tare, tare bătrâne le mai pot ceti când își pun ochelarii încercuți cu sârmă ruginită.

Și era o noapte ca toate nopțile în care domnișoara Melania cetea silabizând „Rânele naciunii“ de Iosif Vulcan.

Nu se întâmplă nimic — ce putea să se întâmple?

Intunericul se liniștește, tăcerea dormea ca sergentul din fața casei primarului.

Deasupra Turnului, sus pe cer, o stea tremura ca o frunză și poate ar fi căzut, dar nici un om din Cetate nu voia să moară...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Descântec de ciumă^{*)}

de: **Grigore Bugarin**

Când trei suliți sunt din deal și până 'n soare,
Nana Solomie, nana Sosana și nana Floare,
— Trei babe — ord in nou
Pe trupurile svelte — a prunilor
Pentru întâmplarea minunilor
Pentru izbăvirea lumii copiilor,
Pentru alungarea ciumii din leagănul viilor.
Și năvădesc și pânză țese
Prin spată și prin ițe dese,
S'o dăruie mumii pădurii,
Să 'ncuie molimele
In găurile unde dorm râmele,
Briglele latră
Și crește alba natră;
Se schimbă tălpițele,
Se 'ncrucșează ițele,
Tremură arțarul, suluri și fuscei,
Sucala toată cu țevile ei,
Rășchitorul cu motche puse,
Furcile 'n brîe, fuioarele 'n fuse,
Pe căproni, vârtelnița,
Subt icoana Precistei, cadelnița.
Pân' n'a cădea rouă pe fir de cucută,
Cămașa pentru ciumă e făcută.
In țesătură
Cu o singură pereche
De ițe.
După cum grăiește nescrisă scriptură
Din datină veche. —
Din două lăstăvițe,
Cu mânici fără clin;

*) Din manuscrisul volumului „Chemările satului“.

Cămașă într'una, fără flori pe sîn.

*

Când soarele se joacă în chindie
Baba Lena, baba Persida și baba Maria.
Și-au suflecat după brîu poalele
Și descântă 'n vatra focului oalele.
Să se fiarbă mîncarea
In vreme ce 'n apus tremură zarea.
Nu stau o clipă locului.
Ocol vatra focului —
Când biserica răsună 'n glas de clopot
Fac cruce peste gura oalelor în clocot —
Cu vătraiul aprins în jar și tămâie,
Ciumă 'n sat să nu mai fie.
Să se 'ntindă pomană la răscrucea drumului,
Ciuma să se facă una fumului.
C'au venit și doftori cu doftoria lor,
Da' copiii fragezi și mai mult mor,
Uite-așa:
Cu buzele negre și uscate,
Cu ochii lor mirați, întorși pe spate,
Cu unghiile mici învinețite,
Cu frunțile galbene și încrețite,
Uscați între dolămile lor din trochițe;
La tîmplele — asudate s'au lipit șuvițe
Galbene și moi, cum îi mătasa...
Și de lacrimile mamei plină-i casa...

*

Cu vrajă și cu boscoroadă,
Nimenea să nu le-audă, nimenea să nu le vadă,
Când luna își arată șuvițele de aur,
In guri cu al descântului tezaur,
Doda Antița, doda Cristina și doda Sofie.
Muieri cu dragoste de liturghie
Și de toate trebile bisericеști,
Cu trup sbârcit și fără pofte muierești, —
Acolo unde rîul vîltorile 'nvârte
Pe cărăruia făcută de argintul lunii albă părte

Se duc în șir de una, ca oile,
Să alunge din sufletul satului nevoile,
Cu mâinile subt cătrînțe, în spate cu șube,
Să mântuie copiii de ciumă și de bube.
Când liniștea nopții adoarme tâlvele,
Să cheme din străfundul pădurilor, vâlvele,
Cu vrăjuri și descânțece, —
Să scoată deavolul din pânțece;
Cu o găină neagră subsioară, —
Ciuma să piară.

În peile goale,
Desbrăcate de țoale,
Și-au legat sîinii cu chica despletită,
Pe ciumă încuieturile pământului s'o înghită;
Cu trei vergele de alun vâltoarea bat,
Ca din afunzimea ei să facă ciumii pat.
După ce sângele găinii a curs în vâltoare
I-au aruncat încolo, boitul printre picioare,
Pân' n'a cânta cocoșul.

Și zic așa,

Stând țărăși — grăpiși: University Library Cluj

— Hâși, hâși,

Ciumă rea!

Lege-te Dumnezeu cu prăvițile,
Precum mi-am legat eu cu părul, țîțile;
Să fugi, să nu mai vezi soarele,
Precum la mine trupul și-a 'nchis zătoarele
Să fugi, să nu mai vezi luna,
Precum eu am plătit vieții mele arvuna:
Să fugi, să nu mai vezi stelele,
Precum la mine trupul și-a 'nchis zăbrelele
În fund de pădure să te-oprești,
Acolo să putrezești;
Carnea să-ți pice de pe os,
Să se facă imală pe jos,
Pentru culcușul viermilor pământului...
— Audă-mă urechea Sfântului!
Să putrezești în funduri de cireacă...
— După cum spun Dumnezeu să facă...
— Umbră pământului să nu mai fi,

Să nu mai omori copii,
Dt acum în vecii“...

*

Dinainte de apus și până înaintea răsăritului de soare,
Au sorocit ursitului:

Nana Solomie, nana Cosana, și nana Floare
Baba Lena, baba Persida și baba Marie,
Doda Antița, doda Cristina și doda Sofie,
Ciună 'n sat să nu mai fie.

GRIGORE BUGARIN.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Frăție de cruce

de : **Dorel Drăgulescu**

Adierea înserării legăna o mare de aur. Carele înșirate pe drumul mare, veneau la pasul boilor spre sat, aducând cosașii trudiți dela munca de peste zi. Ultimile reflexe ale amurgului colorau spicele lanurilor în auriu, din ce în ce tot mai întunecat, până când umbrele înserării, au început a se așterne.

Arșița zilei parcă se stinse în răcoarea înoptatului.

Prin grâu își făcea loc înaintând agale, o fată. Cu pasul nesigur, dusă pe gânduri s'a oprit așezându-se între macii și albastrelele din marginea drumului.

Părea „Zâna Rodului“.

Liniște... Câte o pasăre de pradă mai fâlfăia hrăpăreață spre cuiburi străine. Dela o vreme s'au oprit și greerii din cântul lor.

Pace... Câmpia încremenise obosită. Totul tăcea și totul vorbea în mii de șoapte, în mii de limbi neînțelese. Era pace și totuși freamătul înserării te pătrundea ca un ecou al tăcerii.

Noaptea se așternea grăbită.

La răsărit, mare cât un fund de dog, arămie, înconjurată de un cerc de raze ca al sfinților din icoane, răsărea luna. Și parcă în reflexele ei livide, lanurile erau și mai auriu.

Fata dintre maci aștepta nerăbdătoare. Din când în când se ridica de jos scrutând pulberea argintie a nopții plină de lună.

Intr'un târziu, când era aproape de sfârșitul puterilor de-a mai aștepta, ca o vrajă se desprinsese din noapte doină din fluer împrăștiind atâta dor, că parcă și spicele și noaptea și totul asculta.

Atunci fata, înseninându-se, zâmbi.

În timp ce cântecul se așternea tot mai duios peste câmpia adormită, ea prinse a rupe maci roșii împodobindu-și cosițele, apoi porni grăbită pierzându-se în lanuri.

În noapte se auzia talanga turmei.

*

— O bădiță, de când te aștept. Credeam că vii dinspre sat. N'am mai putut răbda și am venit să te văd.

— Dar tu ști bine soră, că odată cu moartea lui Ghiță, a murit și dragostea noastră.

— Nu bădiță, nu și nu, nu pot, nu vreau să mai știu de nimic. Aici... — și își apăsă mâinile în dreptul inimei, aici, în inima mea totul vorbește numai de tine, numai de dragostea noastră. Am venit să-ți spun să alegi, ori mă vrei a ta, ori mă dau în gărlă hrană peștilor. Ghiță, să-l ierte D-zeu acolo unde o fi, dar mi-a făcut mult rău.

— Florică taci.. Nu fi fără de D-zeu. Ghiță săracul cu cât drag vedea el dragostea noastră... dar, moartea l-a luat ca și când ar fi fost un făcut... Ghiță, prietenul meu, Ghiță!... Și Ion rămase răzimat în bătă, în timp ce un suspin i se desprinsese din cele mai adânci profunzimi ale sufletului. Ambii tăceau în acele momente de reculegere cu gândul la el, apoi Ion reîncepu:

— Florică, nu fi fără de suflet. Cu el, mi-am îngropat și eu inima mea, știindu-te pierdută..., pierdută pentru totdeauna... Nu mă pot gândi că vei fi nevasta altuia fără ca sângele ce mi se urcă la cap să nu mă facă să duc mâna la cuțit. Și totuși, eu nu te mai pot lua... între noi e o prăpastie.

Un țipet ca un tăiș de cuțit tăie tăcerea nopții și Florica se aruncă la gâtul lui disperată. Toată tinereța ei protesta contra spuselor lui. Și ca o fiară încolțită îl strângea la pieptul ei apărându-l ca de un dușman nevăzut ce i-l putea răpi.

— Nu, spusele tale sunt minciună, tu ești al meu sau al nimănui...

Și Ion simți vârful cuțitului, pe care i-l smulse dela brâu. Dar asvârlindu-l cât colo se lăsă pe miriște plângând.

Câinii dela turmă îi dădeau târcoale neîndrăznind să se apropie. Florica totdeauna îi chema desmerdându-i. Dar acum nici nu-i băgă în seamă. Vidra îndrăzni. Târându-se ca bătută, se apropie culegându-i de pe mâni lacrimile ce-i curgeau șiroaie.

Ion mângăindu-i creștetul capului, atrăgând-o duios în brațele lui, o acoperi de sărutări și, mai slabi decât dorințele lor, au păcătuțit.

Luna intrase în nori. O volbură se desprinde din noapte mare cât o roată de moară încurcând spicele.

— A fost poate sufletul lui Ghiță, zise Ion ca pentru el, apoi chemându-și câinii îndreaptă turma pe miriști spre sat.

Măgarul, clătînând filosofic din cap, o luă pe îndelete înaintea oilor. În urma lor, ținându-se de mână, veneau ei tăcuți. De acum erau bărbat și soție.

În gura uliței, Ion lăsă turma în grija cânilor și-o petrecu până în „ușa drumului“ apoi plecă grăbit.

Pe cer luna sclipea mai clară ca ori când.

Florica de pe prispa casei îl auzia — peste sat — cum se îndepărta cântând din fluer. Apoi când nu se mai auzi nimic și pacea puse din nou stăpânire pe noapte, se strecură pe furiș în casă.

*

Baba Stana mama lui Ion rămase văduvă de tânără. Pe Ion și l-a crescut cu grije, în frica lui D-zeu. Era singura sa bucurie, tot ce i-a mai rămas dintr'o viață.

În zilele lungi de iarnă când rămânea singură cu fusul, o tot muncea gândul că într'o zi putea muri așa pe neașteptate. Și cum rămânea Ion singur? Atunci hotărî să-i facă un frate de cruce. Nu voia să-l lase singur, că numai ea știa cât e de trist când ești singur pe lume. Și alegând cu gândul, hotărîrea sa se opri asupra lui Ghiță a Măriei din capul uliței, pe care baba pusese ochii de mult. Era copil sărac dar de omenie și cu el Ion mai era și ortac dela școală. Într'o zi își spuse gândul și lui Ion și porni chiar atunci la Baba Mărie. Copilul ei nu va mai fi singur; va avea și el un frate.

Baba Mărie n'avu nimic împotrivă.

În ziua hotărîtă, într'o Vineri din luna lui Mărțișor, Baba Stana cu Ion, gătiți de sărbătoare, plecară spre cimitirul satului, unde după datină trebuia să se facă legământul.

La poarta cimitirului au întâlnit pe Baba Mărie cu Ghiță. Cu ei mai era și fata babei, Florica, o fetișcană care se făcuse frumoasă. Crescuse ca din apă, mlădie ca o trestie, înaltă, cu doi ochi căprui vecinic înrouați.

Ochii lui Ion se așternură întinzându-l plăcut asupra ei ca asupra unui lan în pîrgă. Privind-o simțea în suflet o bucurie nouă, o bucurie mai mare decât toate bucuriile pe cari copilăria și tinerețea lui i le dăduse până atunci.

Plină de sănătate și de frăgezimea care radia din ființa ei, Ion o vedea ca pe un vis, ca pe o plămuire din basmele copilăriei. Privind-o își amintea de „Zâna Rodului“ din poveștile bunicei, de vâna bună a plugarilor care le ocrotea semănăturile.

Ghiță în ziua aceea trimise la oi numai „boitarul“. În ziua aceea în sufletul lui el sărbătorea cea mai frumoasă clipă din viață.

Ținea mult la Ion. Când erau la școală — cu toate că era mai mare decât el — Ion era singurul copil de care s'a apropiat cu tot sufletul. Inchizând ochii, îl vedea ca atunci între bătauși, iar pe el de multe ori cu cămașa fășii pentru a-l scoate teafăr din mijlocul răsmeriței. Era legat sufletește de el. Și iată de ce acum când mergeau pe poteca cimitirului era atât de mulțumit.

— Bine că ați ajuns, zise Baba, Stana în timp ce se alătură Mariei. Ce mare Ț'o crescut fata.

— Copiii cresc, că n'au alta de lucru și noi îmbătrânim Stano. De câte ori îi văd mă gândesc la Matei fie-iertat. De ar fi și el să-i vadă... Dar toți venim aici.

— Venim după rânduită Mărie, unii mai de vreme alții mai târziu, dar cel puțin, tu știi unde-i sunt oasele lui Matei al tău. Dar eu? Lae al meu, D-zeu știe de ce mână dușmană a fost răpus și pe unde i-o fi groapa. Ziceau în „scrisoarea“ ce o primi dela comună c'ar fi murit pe frontul italian.

— Dar iată c'am ajuns, zise Baba Mărie răzimându-se cu fruntea de crucea lui Matei, apoi începu a se boci:

„Matei a meu și dragu meu

Dragu meu, Matei a meu

Ieși afară de ne vezi

De ne vezi la crucea ta“.

Copiii și Stana tăceau cu privirile ațintite în țărâna mormântului. Iar după ce Măria tăcu, prinseră a face legământul.

Florica înțepându-le vinele mânilor stângi, împreunate le legă cu o năfrană de mătase. După aceea sărutându-se, deveniră frați la crucea lui Matei, în cimitir.

*

De atunci în sufletul lui, Ion se simțea legat de Florica. De când a văzut-o în poarta cimitirului, o iubea.

În ochii ei înrouați el ceti ca într'o carte deschisă și poate tocmai de aceea, sau de rușinos ce era, nu mai îndrăznea să dea pe la ei.

— Parcă mă ocolești, frate! De ce? îl întreabă într'o zi Ghiță.

Ion ne mai putând tăcea își destăinuie tot aleanul sufletului.

— Ioane! De boala ta mi se pare că boleşte și Florica, dar vezi, ea e fată și n'ar îndrăzni să-ți spună nici odată nimic. Trebuie să începi tu. Ști ce?... Vino mâine pe la noi, că mama pleacă la oraș. Is numai eu cu ea acasă: Dar frate... Cred că...

— Nu Ghiță, D-zeu mi-e martor, o iubesc mult pe Florica... Mi-e atât de dragă, mai dragă decât luminile ochilor.

— Atunci vino mâine.

Mâne-zi abia se ridică soarele de trei suliți deasupra clopotniței dela biseriçuța din sat și Ion și plecă spre casa lui Ghiță.

Abia trecu pragul porții și Florica îl și întâmpină din ușa tinzii ca și când l'ar fi așteptat. Intrebând-o de Ghiță, îi spuse că plecase în sat, dar că vine îndată.

Ion de rușine se făcu roșu ca bujorul, neștiind ce să mai zică, dar îl salvă ea. Poftindu-l în casă se așezară pe o laviță. După ce povestiră câteva nimicuri, s'au trezit că tac privindu-se. Inimile le băteau cu putere. Maica Domnului cu pruncul în brațe îi privea dintr'o icoană, senină. Mirosu! de busuioc de după icoana Preacuratei, îl ameția, și Ion, nu mai știe cum îndrăzni, dar se trezi spunându-i păsul. Atunci o auzi și pe Florica luând martor pe Christos, că și ea îl iubește și încă de mult, de ani, de când el trecea pe lângă ea neluând-o nici măcar în seamă.

Ion strângând-o la pieptul său, o sărută lung, apoi plecă. Acum era mulțumit și mulțumirea lui, ar fi dorit să și-o împărtășească tuturor. Oamenii pe lângă care trecea pe drum îl priveau curioși. Mergea aproape alergând, neluând în seamă pe nimeni, privea pe deasupra tuturor, ca și când numai avea lor în sinea lui, ca și când înfrunta un pericol, simțindu-se puternic și mare.

*

Lui Ghiță îi era dragă de ani Călina. Dar ea, fată vicleană, cu toate că era legată cu toată puterea unei tinereți de bărbăția lui Ghiță, nu-l dispera nici pe Roman. Și Roman avea care cu boi și turme de oi.

În serile de lună, când stătea de vorbă cu Ghiță la pârleaz, privindu-l, se strângea de brațul lui, jurându-și că numai cu el se va mărita, dar mâine-zi, când vedea trecând carele lui Roman, se gândea că luându-l pe Ghiță mai putea ajunge să lucreze la ziuă la Roman. Și așa Călina le rămânea credincioasă amân-

durora neputând să aleagă. Iar povestea s'a seut așa ână când într'o seară s'au întâlnit amândoi așteptând-o la pârliaz.

Ghiță s'a întors acasă scârbit. Roman însă n'a voit să renunțe la Călina din cauza lui. El disprețuia pe copilul ciobanului Matei. Trecând pe la crâșmă, acolo tocmi pe plată pe câțiva din bătaușii satului, să-l bată măr dacă-l vor mai întâlni pe la Călina.

Și l-au păzit seri de-a-rândul fără ca Ghiță să mai vină. Era desamăgit de necredința ei. Intr'o zi însă, Călina îi trimise vorbă printr'o prietenă că-l așteaptă la „Fântâna Iconiei“ să-i spună tot, că ea nu-i cu nimic vinovată, dacă Roman o urmărește cu dragostea lui.

Ghiță o iubea și, cum iubirea e oarbă, se prinse cu toată nădejdea de spusele ei. Credea că de fapt poate nu era vinovată, că poate vina era a lui Roman, care o urmărea.

Când răsări luna, plecă spre fântână. Acolo o găsi pe Călina așteptându-l.

Dragostea, femeia, și argintul lunii l-au convins pe Ghiță. Călina nu mai era vinovată.

După ce și-au spus vorbe frumoase, planuri de viitor, s'au despărțit luând-o unul la dreapta și celălalt la stânga pe izlazul satului, ca să nu fie văzuți împreună.

Ghiță mergea gândind la vorbele Călinei, când deodată se trezi cu o măciucă în cap, apoi cu alta și alta, până nu mai simți nimic. Dimineața îl aduseră acasă mort.

După ce-l pregătiră spălându-l și îmbrăcându-l de zile mari, îl așezară pe masă sub icoana Maicii Domnului cu pruncul în brațe. Ghiță nu mai era. Ion rămase din nou fără frate. Dar legământul frăției de cruce, îi aducea de soră după moartea lui pe Florica.

De către ziuă, în noaptea priveghiului, cam pe la cântatul cocoșilor, două babe, din cele mai bătrâne din sat, aduseră din grădină creangă de măr înflorit pregătind legământul. Dupa ce mai descântară și se bociră la căpătâiul lui Ghiță, îi pușeră să rupă peste sicriul lui creanga mărului.

Deacum ei doi erau frați. Iubirea lor trebuia să moară.

Pe Ghiță îl îngropară și dela groapa lui se întoarseră cu inimile înghețate.

*

... Era într'o seară la desfoiat de cucuruz. Stelele cerului erau atât de dese că păreau reflexele unei câmpii troienite de zăpadă. Imprejurul grămezilor, în curtea Babei Stana „ruptașii“ și vecinii desfoiau stând de vorbă. Printre ei însă nu era nici Baba Stana și nici Ion.

— Unde or fi de nu mai vin, întrebă Măriuța vecina de după casă.

— Unde o fi Baba Stana, că de Ion, el a luat-o razna de mult. La început păzea el oile lui Ghiță fie-iertat, să nu piardă Baba Măria sâmbria dela oameni. Apoi le băgă alt păzitor. Iar acum seară de seară îi tot la Florica. Ce-o mai eși și de aici... Mie nu mi se pare treabă bună, zise Maria nevasta lui Pătru omul de încredere al babei.

— Tăceți guri rele să nu vină baba să vă audă, zise Pătru privind în toate părțile.

— Nu știu să mai zic, o mai bine să tac. Zice că pe astă vară, după moartea lui Ghiță dacă nu se ducea el la Florica se ducea ea la el. Intr'o noapte i-o văzut Antone, omul meu... iiu Doamne, vezi cum îi și limba asta, și am jurat că nu spun nimănui nimic. Știți că el e „om greu“ și mi-ar suci gâtul dacă ar ști că v'am spus... Zicea, că i-ar fi văzut... și Măriuța se apropie șoptindu-i ceva la ureche Măriei.

— Nu vorbi... n'a vezi, știam eu. Am auzit vorbindu-se vorba asta prin sat, ba mai mult, ci că Florica ar fi însărcinată.

— Ce-o lucrat Baba Stana cu frăția ei de cruce, n'o făcut bine. Iacă c'o ieșit pe dos, zise Pătru clătînând din cap.

Vremea trecea. Din vorbă în vorbă trecuse de miezul nopții și Baba Stana tot nu mai venea. Atunci se sculară de lângă grămadă să plece acasă. Pe ușa drumului o auziră pe Baba Stana zicând către Ion.

— N'ași fi putut crede nici moartă. Să faci tu una ca astă Ion nu zicea nimic, ci venea în urma babei.

Na, vedeți guri rele ce ați făcut, zise Pătru.

— Ce-am făcut, săriră muierile cu gura. N'am făcut nimic, baba o fi putut auzi și din altă parte.

— Ba mie mi-se pare că într'o vreme cineva s'a apropiat până lângă noi. Dar credeam că numa mi s'o părut.

*

Pe la culesul viilor tot satul vorbea numai de fuga lui Ion cu Florica.

Baba Stana muri de inimă rea.

Ograda bătătorită de toată frământarea unei vieți în scurtă vreme o umplu cucuta.

*

Sătenii adeseori când vorbesc de fuga lor din sat, unii spun că și-ar fi ispășit și ei păcatul; că Florica ar fi născut un copil cu un singur ochi în frunte. Alții însă spun că nu-i adevărat, că copilul ar fi ca toți copiii, și că ei și-ar fi făcut rostul lor în Valea Seacă, sat de peste dealuri. Că ar avea casă și moșie.

Dar câte nu vorbește satul!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EFTIMIE MURGU: de G. Bogdan-Duică, Editura Academiei Române, București 1937.

Am știut că regretatul învățat român G. Bogdan-Duică lăsase printre manuscrisele lui și un studiu asupra bănățeanului E. Murgu.

Academia Română s'a învrednicit ca să-l tipărească, aducând, prin aceasta, omagiu pentru acela care a fost Prof. G. Bogdan Duică, ca și lui E. Murgu.

Studiul este bogat în date și din el se desprinde limpede și documentat viața lui E. Murgu, „Bănățean tipic“.

De mult am așteptat un asemenea studiu care să răspundă tuturor acelor care-și făcuseră o vagă și nesigură idee despre tribunul bănățean, mai ales prin acțiunea lui dela 1848.

Noi care am pregătit un studiu asupra lui Murgu, ne dăm seama de valoarea de necontestat a studiului lui Bogdan-Duică. Il vom tipări și noi mai ales pentru a prezenta toate documentele referitoare la Murgu, dintre care unele sunt amintite în studiul lui Bogdan-Duică. Noi le vom publica pentru a prezenta tuturor datale sigure pe care le cere însuși regretatul învățat, în introducerea studiului său.

Studiul lui Bogdan-Duică este atât de documentat, încât produce uimire.

Bogdan-Duică, murind, ne-a lăsat un dar atât de prețios, încât noi, Bănățenii, trebuie să-i fim, de-acum încolo, deosebit de recunoscători.

Ne-a tălmăcit mucenicia lui Murgu și noi nu vom uita aceasta niciodată.

TRAIAN TOPLICEANU.

BIBLIOGRAFIA BĂNĂȚEANĂ

Un fapt deosebit de important pe care-l relevăm cu privire la bibliografia Banatului, și care-l datorăm neobositului conferențiar dela Universitatea din Cluj, d-lui Ioachim Crăciun. D-sa în „Revue de Transylvanie“ (tm. III. Nr. 4) Cluj 1937, tratează despre Bibliografia Transilvaniei Române („Biblio-

graphie de la Transylvanie Roumaine“) începând cu anul 1916—1936. Și cu drept cuvânt în prefața acestei reviste, d. Ioachim Crăciun arată că în deosebi istoricii străini s’au ocupat mai ales de trecutul Transilvaniei și ’n cadrul de istorie generală, Românii au fost tratați numai în treacăt sau ignorați cu totul. Noi cunoaștem bine felul de argumentare al istoricilor străini când e vorba de problema Românilor din Transilvania, fiindcă istoricii noștrii n’au făcut altceva decât să ducă lupta pentru restabilirea adevărului istoric.

Istoriografia română din Transilvania este destul de bogată, avem atâtea studii de importanță cardinală, încât cunoașterea lor se impunea mai ales în zilele noastre de azi, și trebuia să ne cunoască și străinătatea. Lipsa aceasta e înlăturată prin ampla, bine documentata bibliografie a Transilvaniei, lucrată cu mult zel și aparat științific de I. Crăciun.

Mare ne este bucuria, când vedem că în cadrul acestei bibliografii a Transilvaniei, e totodată și bibliografia bănățeană. *Banatul ocupă și aci un loc de frunte.* Găsim reviste și gazete bănățene amintite din diferite orașe ale Banatului: „Almanahul Banatului“ (Timișoara), „Almanahul Invățătorilor“ (Lugoj), „Analele Banatului“ (Timișoara), „Calendarul Românului“ (Caransebeș), „Foaia Diecezană“ (Caransebeș), „Glasul Minorităților“ (Lugoj), „Lucafărul“ (Timișoara), „Revista Institutului Social Banat-Crișana“ (Timișoara), „Semenicul“ (Lugoj), „Viața medicală“ (Timișoara). În cadrul generalităților de istorie, găsim citat pe V. Bugariu: „Bibliografia Banatului“ (An. Banatului, 1929 (II. No. 3, p. 41—47) *Revue de Transylvanie* p. 23), apoi p. 31 studii generale despre Banat, cu privire la Românii din Evul Mediu în Banat, p. 48, Banatul în sec. al XVIII-lea (p. 53—54). *Tratatul dela Trianon* (4 Iunie 1920) studii referitor la Banat (p. 69—92), *Istorie regională* (Bănățeană) p. 105, 111, 115, Biserici și mănăstiri bănățene (p. 120—121) și 122 monumente istorice din Banat (p. 124—125), școli bănățene (p. 146), 147, Arheologia în Banat (p. 156—157), Iconografie (p. 101), călătorii prin Banat, material interesant pentru reconstruirea istoriei Banatului (p. 165—166), Societăți și instituțiuni culturale (p. 191), Reforma agrară în Banat (p. 194—195), Biserici din Banat (213—217) și episcopi bănățeni ibid. (p. 210—219), literatura bănățeană (p. 279—288), toponimia Banatului (p. 299), în cap. XIII. găsim presa bănățeană (p. 311—312), în sfârșit gazetari și viața muzicală bănățeană.

La sfârșit găsim un index foarte bogat cu numele autorilor și traducătorilor (p. 320—358) și tabla de materii (359—366). Bibliografia Banatului scoasă din „Bibliografia Transilvaniei“ poate fi de mare folos pentru cercetătorul studiilor istorice, literare, sociale, economice din Banat. Un prim pas s'a făcut, ar rămâne ca „Astra Bănățeană“ sau Institutul Social Banat-Crișana, să înceapă o asemenea *bibliografie generală*, care în mod amănunțit să cuprindă toate operele de valoare ale Bănățenilor. Și un număr exclusiv dedicat numai bibliografiei bănățene, s'ar putea urmări și înainte de anul 1916 toate evenimentele de seamă, și putem anticipa, ar fi un mare pas pe care l-am face noi Bănățenii. Mă gândesc la atâtea reviste și gazete locale cari n'au fost cercetate din diferite orașe ale Banatului, Timișoara, Lugoj, Caransebeș, Oravița și din sate bănățene. Toate acestea au mult material istoric, filologic, artistic, ascuns în coloanele lor, — și din cunoașterea acestora s'ar putea lucra la început monografiile regionale bănățene complete, și apoi o sinteză a lor, „*Monografia Banatului*“, la care ar putea fi angajați *toți iubitorii de suflet bănățean*. Și, slavă Domnului, avem mulți și pricepuți oameni, dar înainte de toate acestea ar urma o chestiune de psihologie bănățeană: *Unitatea sufletească a Banatului, o comandă unitară, care să adune și căreia să se supună toate forțele intelectuale ale Banatului*.

Aceste sugestii mi-au apărut atunci când am citit „Bibliografia Transilvaniei“ a d-lui conf. univ. Ioachim Crăciun, căruia îi suntem recunoscători pentru munca ce a depus-o, regretăm că acest număr bibliografic n'a apărut și într'o carte aparte să fie mai accesibil publicului românesc din țară.

CONSTANTIN RUDNEANU

PIANUL (Arta și maestrul lui) de Alma Cornea-Ionescu.

În marea vâltoare de sterile trepidațiuni cotidiene, singur frumosul formează potirul în care se concentrează antidotul contra vulgarului omnesc ce sufocă orice năzuință spre eternul scop al vieții, perfecțiunea prin esteticul din noi. Ferice deci de acei, cari prin contribuțiuni personate adaugă ceva la permanentizarea suflului de purifiantă beatitudine a artei.

Din păcate la noi preocupări de acestea sunt puține, embrionare, sau într'o fază indecisă, excepțiile au merit indiscutabil și valoarea lor rezidă în credință, sacrificii și muncă, de cari numai idealistii sunt capabili.

O astfel de excepție este d-na Alma Cornea-Ionescu, profesoară la Conservatorul din Timișoara, o personalitate muzicală bine cunoscută în

intreaga țară, care s'a dedicat acestei arte cu tot elanul și competența ce decurg dintr'o laborioasă activitate în domeniul creației și criticii muzicale.

O încoronare a acestei activități o formează „Pianul” arta și maeștrii săi, manual în editură proprie (Depozit general Frații Moravetz Timșoara), în care își seamănă toate comorile științei și ale fecundității cu atâta mărinimozitate, bazată pe studiile sale adunate cu hărnicia unei albine.

În partea I. „**Problema educațiunii muzicale**” sunt o serie de considerații didactice foarte necesare oricăror amatori de muzică. Pentru cunoașterea tehnică în execuție este nevoie pe lângă anumite predispoziții fizice și de aprofundări teoretice, ca printr'o complexitate și întregire reciprocă să se ajungă la năzuința supremei frumuseți; adevărata artă.

Aceste subtilități trebuie în primul rând înțelese, iar înțelegerea lor concretizată într'o formă accesibilă celor cari vor să aibă viziuni clare asupra noțiunii de învățământ artistico-muzical.

În partea II. se descriu diferitele tipuri de pian, mecanisme și o serie de considerații practice pentru orice cumpărător sau posesor de pian.

În partea III. sunt enumerați toți reprezentanții de elită în execuție, inclusiv pleiada noastră de pianiști virtuoși, ca apoi în partea a IV. să se descrie în mod cronologic toată evoluția istorică în creațiunile muzicale pentru acest instrument. Caracterizarea diferitelor epoci și compozitori este redactată și stilizată cu o putere de pătrundere ce dovedesc cu prisosință cunoașterea perfectă a întregului repertoriu și asimilarea până în cele mai mici amănunte a diferitelor stiluri. Încheierea acestui capitol îl formează caracterizarea compozitorilor români cari au avut fericirea să creeze ceva pentru pian, apoi diferiți autori străini, (Liszt, Kodaly, Bartók) cari s'au inspirat din motive și folklor românesc.

Ultima parte este „**Organizarea învățământului muzical**” și, ca apendice, „programa analitică a învățământului pianistic din România”.

În istoria muzicii noastre se remarcă un progres evident, al cărui caracter nu reclamă elogii hiperbolice, dar e incontestabilă valoarea reală a unora din realizările muzicienilor noștri. Valoarea și satisfacția lor este a precursorului care, imperios impune facla spre a lumina drumul generațiilor viitoare, spre importanța dogmatică a țintei noastre finale: arta românească contopită în lumina universalității. Iată pentru ce motive puternice realizările de calitate a doamnei Alma Cornea-Ionescu merită cele mai înalte considerațiuni și laude.

(Vasile Ijac)

•

CARACTERISTICELE TOPONIMICE ALE REGIUNII CEHOSLOVACE „VALAHIA”.

Zlín, cetatea industrială a lui Bata, capitala regiunii cehoslovace Valahia-Valașsko, cu palatele ridicate din beton și sticlă, cu zgârie-nori, din cari cel mai înalt de 17 etaje, cu arhitectura americană care tradează dominația neclintită a muncii cinștite, cu instituțiuni culturale și sociale ce accentuează preponderența omului-lucrător față de mașină... pare că pune o perdea înaintea regiunii întregi, pe care-o domină.

Din terasa „Palatului Societății“, în înălțimea etajului 11, vedem o imensitate de colonii muncitorești și cartiere industriale. Până aci americanismul Zlimului. Americanism și dealungul șoselei naționale, ce ne duce din Brno, capitala provinciei cehoslovace Morava — în direcția estică — pe un carosabil din beton, asfalt sau pavat cu călăpuri mici, înzestrat cu două linii albe longitudinale, ce indică pe carosabil cele trei fâșii ale cursului autovehiculelor.

Spre stânga — Slavkov, Austerlitz — o colină ce domină acest șes fără margini, depe care Napoleon Bonaparte a condus una din ultimele bătălii nefericite ale sale.

Și dealungul șoselei, un șir fără sfârșit al reclamelor americane. Toate privesc uzinele de ghetete ale lui Bata, și toate arată, câți kilometri avem încă până la Zlin.

Apropiindu-ne de Zlin, observăm o transformare lentă topografică. Coline și unde linie de tren fac loc șesului. Suntem în Valahia. Sate și orașe civilizate, curate și pline de pitoresc. O imensitate de pășuni și o bogăție nebănuită de turme de oi. Aci este patria cehă a sălașelor și stănelor. O patrie, care are însă și multe comunități cu noi, cu Români. Urme prețioase de nume, de caracteristice toponimice, se poate și de uzanțe populare, de folclor.

Un motiv bine determinat, de a studia viața pe aceste meleaguri ale Valahiei cehoslovace.

*

Valahia cehoslovacă din provincia istorică a Moraviei, — Moravské Valašsko — este bogată în denumirile caracteristice geografice ale munților, colinelor și văilor.

Profesorului Iosif Válek din comuna Hovézi (é = ie) lângă orașul Vsetin, i se datorește în primă linie cea mai însemnată parte a studiilor etnografice și toponimice aci efectuate. Ca și profesorului Bohuslav Kriz (r = rș, z = je), directorului școlii agricole din Velká Biteš din partea occidentală a Moraviei. Tocmai acest din urmă cercetor a acumulat până în prezent o mare parte a materialului găsit, pe când Prof. Válek a reușit să adune un număr mare al denumirilor toponimice, ce ne interesează pe noi Români, într'o hartă, întocmită în scara 1:100.000 și intitulată: „**Valahia Moraviei, repartizarea geografică a denumirilor tipice ale munților, întocmită și desenată în anul 1924**“.

În această hartă, hotarele etnografice ale Valahiei sunt trecute după indicațiunile profesorului Bartoš, pe baza cărții D-sale „**Dialectologie**“, ca și a numeroaselor studii ale acestui savant cehoslovac, publicate între altele și în organul științific „**Popor și neam**“.

În harta amintită, studiile făcute de Bartoš au trebuit lărgite și completate. S'a întâmplat în mai multe porțiuni, că limitarea generală a d-lui Bartoš nu era suficientă. În asemenea cazuri, au trebuit cercetate raporturile geografice-funciare față de conducerea moșiilor sau parochiilor aferente, au trebuit studiate și comparate elementele inițiale ale problemei: dialecte, portul țăranesc, formarea satelor, felul amenajării gospodăriilor, îndemânarea de meșteșug a Valahilor, obiceiurile lor, etc.

Acestor criterii li se adăugă în plus o caracteristică — o specialitate — a Valahilor: denumirile tipice geografice ale munților, conținute în harta lui Válek, în număr de peste 160, repartizate în mod aproape uniform peste teritoriul întreg al Valahiei morave. În județul politic Vsacko (Vsațco) peste 50, în județul Frenștat circa 20, la Vizov și Bystricko 20, la Kloboucko și Broumovsko 10, la Meziricko și mai ales la Roznovsko 35, în cazuri izolate și în județul Zlin.

Harta lui Válek ocupă valea întreagă a ambelor gârle Becva (Beciva), adică județele întregi Vsacko, Meziricko, Reznovsko, Frenstat. Apoi acele părți ale județelor sau regiunilor, pe cari Bartoș le-a atașat Valahiei, adică: o parte a județului Starojicko, Kelecko, Bystricko sub Hostyn, Zlin, Vizov, Klobouky și Broumov.

Denumirile toponimice nu sunt mărginite numai de teritoriul Valahiei morave. Domeniul lor este descris printr'un semicerc lat și lung, penetrând Slovacia muntoasă și trecând pe teritoriul Remâniei întregite până în munții Făgărașului — o linie, pe care a pornit ciobanul român — pe care s'au deplasat denumiri și obiceiuri ale neamului.

Denumirile cele mai frecvente sunt: **Košariška, Koșar, Kycera, Gigula, Gigulea, Magura, Grun, Grapa, Prislop, Batrna, Putyrka**, apoi **Pestiac, Gaurovy, Strunziška, Bukariša, Botorky, Cab** (țab), **Spina, Fagoška, Vakovna, Kykula, Uzgrun, Romanova, na Pirtach**, urmând denumirile uzuale ciobănești ca **salășky, salaș veche**, etc.

D-l Prof. Bohuslav Kiriz, cu care am avut fericirea de a mă întâlni tocmai cu ocazia călătoriei mele recente de conferințe și studii în Cehoslovacia, a binevoit să mi pună la dispoziție unele detalii din „Dialectologia“ profesorului Bartoș. Voi încerca a le înșira în cele ce urmează, în forma unui tablou general:

Koșar, **Košariška**, este un termen tehnic al sălașelor, însemnând o ogradă împărțită printr'un perete în două despărțituri. La mulgere, oile adunate în încăperea din dos, trec pe la o deschizătură lăsată în peretele despărțitor, așa zisă strunga în limbajul valah-morav, unde sunt mulse și lăsate să se adune în partea din față a coșarului. După ce locul, pe care s'a pus coșar, este acoperit îndeajuns de gunoii oilor, se trece la mutarea lui cu o bucată mai departe, de obicei după 24 ore, încât, după a ședere de o vară întreagă în munte, pășunea de oi este prevăzută de un strat gros de îngrășăminte. În limbajul Valahilor din Morava, acest mod de a crește oi, se numește coșarare.

Kucera, în românește chicioara, în regiunile locuite de sașii ardeleani Kicserer, în cele rusești și poloneze Kiczera, în Slovacia Kicer, Kicerer, etc. Prin această denumire s'a caracterizat în modul cel mai potrivit acea regiune, unde creșterea animalelor de către Valahi s'a exploatat pe cale de coșarare pe acele livezi vaste muntoase, cum le găsim în cercul amintit dela Făgăraș până la Zlin. În dialectul românesc ardelean, **chică** înseamnă creastă, tocmai ca în Valahia moravă, Kycery sunt ridicături topografice — mușuroaie — despărțite de lanțul principal muntos printr'o vale adâncă. Sunt, dacă nu în total, împădurite pe creasta lor. Prof. Válek este de părere, că din denumirea de chica se poate deduce numele văii în apropierea comunei Hovezi, Kychova, numită depe vremuri Kikova.

Grapa, Zgrapa, înseamnă în Valahia moravă o adâncitură în teren, albie cu maluri abrupte. Grapa dă un teren neapt pentru agricultură. În românește groapa.

Magura, în România nordică e un vârf muntos sau un munte izolat. În Valahia moravă este o denumire foarte frecventă.

Batrna, Batrnka. Cel dintâi o gărlă pe teritoriul comunei Kozlovice, Batrnka o linie topografică în regiunea Vsařka Bystritě și Liptal. Căutând denumirile toponimice pe întregul lanț al Carpaților, dela Maramureș până în Valahia moravă, nu găsim nicăeri un nume similar. În România însă: Batrâna, pare a corespunde pe deplin raporturilor din regiunea cehoslovacă, unde Batrna este un loc topografic așezat sub un castel vechi, sau în regiunea Liptalului o asemenea formațiune, denumită însă în limba cehă, Stara Dolina, adică o groapă bătrână, sau — între altele — Batrna, în apropierea comunei Kozlovice, o pantă repede a Muntelui Regesc înspre comuna Myslik.

Gaurovy în valea unui râu în județul Vsetin, trebuie considerat deosemena drept o denumire de origine românească — gaura — foarte frecventă în cuprinsul Valahiei morave. Așadar, în județul Zlin găsim de aceeași însemnătate locul numit Gahura, iar în Carpații Slovaciei pădurea Gaura, lângă Dukly, precum și altele multe.

Putyra, Putyrka, după numele valaho-românesc putira, un vas din lemn strâns de inelele din fier, utilizat la adunarea laptelui după mulgerea oilor (rom. puțină).

Pestalak, un munte lângă comuna valahăă Ostravițe, după denumirea românească „peste lac“, adică un munte pe celălalt mal al lacului, căci muntele Pestalak se ridică tocmai pe locul acela, unde râul Bila, afluențul Ostraviței, formează — nu departe dela izvoarele sale — un lac.

Strunga lângă Karlovițe, indică spre terminologia valahă, probabil de o origine pronunțat românească. Se poate însă, că intermediarii erau și ciobanii slavi. Strunga înseamnă în dialectul ardelean o ogradă, un coșar, căci în toată regiunea Valahiei, porțița aplicată în mod special ciobănesc la coșar, este numită strungă. Este interesant, că și în regiunile slave ale Carpaților, asemenea denumiri sunt foarte dese.

Bukariša, Bukeriša, în regiunea Valaška Bistrițe, apoi în regiunea Karlovsko, pare a proveni din **bucura**, bucurie, un fapt cu atât mai probabil, cu cât locurile astfel denumite în Valahia moravă sunt pășuni îmbelșugate, în poziția geografică preferată de ciobani.

Cap, řab, este un munte în regiunea Vsařko, apoi „Na Caboch“ (řaboh), i este o creastă între fluviul Becva de Sus și Becva de Jos. Gartner afirmă, că aceasta denumire referitoare tocmai la un loc, unde predomină creșterea caprelor, provine în mod firesc dela românescul țap, aceasta cu atât mai probabil, cu cât găsim și aci termenii ciobănești ca oaie de řap, precum și cap (řap).

Vakovna — pășune de vaci — o terminologie uzuală în regiunea Bistriței Valahe. Silaba finală-vna este de origină slavă.

Foarte des întâlnim, în cuprinsul Valahiei morave, ca și în regiunea slovacă limitrofă frontierei ungare, denumirea de Roman. Astfel avem în

județul Vsetin, în valea Jaselnița „U Romanu“ (La Români), la Bistrița „Romanai“, o livadă mare, apoi în comuna Senința gârla Rumanu etc. În partea răsăriteană, în munții Carpaților, în Rusia Subcarpatină, aceste denumiri sunt și mai frecvente.

Deasemenea găsim denumirea de „Valah“ în diferite compuneri dialectice. De exemplu: „Poteca Valaha“ dela capătul de sus al comunei Kozlovițe până la Ondrejnik, „Valašky“, adică o denumire locală în cuprinsul râului Becva de Jos și altele multe. Apoi sălaşe în foarte multe forme dialectice, Poleny, Polanky, Poiany, însemnând Pajiște din păduri, etc.

Nu mai puțin interesant este denumirea locală „Na Pirtach“, în apropierea comunei Lipy din județul Vizov, apoi în regiunea Bistrița Valahă, însemnând poteci, pe cari s'au urcat aile în munți. Și azi încă ciobanii întrebunțează termenul „terigaly“ sau „redigali“, adică oile se urcă, oile se scoboară (cf. rom. părte.)

Urmează denumirea valea **Dinotica** (dinotița), probabil de din-o-tisa, (tis, taxus, pădure). Prof. Kriz propune studierea amănunțită mai ales a acestui fenomen terminologic.

Prof. Kriz adăugă, că s'au găsit numeroasele amintiri ale unui oficiu odată foarte important, oficiul voivozilor valahi. Găsim de fapt denumiri locale ca livada „Vojvodka“, apoi Voivodina“, Waidow“ etc.

(ING. O. BOD.)

*

Victor Ungur Zlășteanu: Pe calea ortodoxiei, Lugoj, 1937.

Intr'o broșură de 64 pagini d. Victor Ungur Zlășteanu se ocupă de unificarea Bisericilor românești. Ea cuprinde o discuție introductivă și argumentarea e de natură socială și teologică.

Se face o analiză a dogmelor gr. catolicilor și se ajunge la un punct de vedere special prin care se anunță, că multe din aceste învățături dogmatice în bisericile uniute nu se practică, cum este cazul cu „Filioque“, credeul rostindu-se fără de el.

Chestiunea „Papalității și a primatului lui Petru“ e combătută cu vehemență, multe din interpretările d-lui Victor Ungur Zlășteanu sunt susepse unei critici rașionale, interpretările biblice sunt ample. Găsim multe observații juste cu privire la problema ce se pune.

Pentru înțelegerea chestiunii ce se pune e interpretată și „tradiția“, iar dela pag. (60—64) se dau concluziile la care ajunge autorul și ele arată 1) Trăinicia ortodoxiei române, 2) Dogmele siluite ale uniașilor, 3) Lupta ce a dus-o papalitatea pentru a-și restabili imperialismul lumesc, ororile omise în decursul veacurilor de catolicism prin siluirea conștiințelor omești.

Se dă și un fel de prognostic cu privire la viitor, spunându-se, că „Viitorul este al Orientului, iar Catolicismul latin, în forma lui actuală, va pieri“ (pag. 63).

„Crestinismul nostru, va trebui federalizat pe baze naționale. Legea noastră românească, în conșeință, așteaptă o intensificare și nu o orientare spre păcătoasa Roma“ (ibid. pag. 63)...

Starea actuală, plină de fariseism, de dubioasă ținută națională, de creștinism fals și ipocrizie de toate nuanțele, trebuie abordată, în mod cinstit și pentru totdeauna, din structura acestui Stat românesc și ortodox. Acestea pretinde neamul și aceasta o reclamă adevăratul creștinism“...

Pentru cei ce se interesează de această problemă a unificării Bisericilor românești, broșura d-lui Victor Z. Ungur, prezintă unele soluții, bine înțelese și critici inerente problemei...

Ea trebuie să fie examinată și de o parte și de alta și adevărul să strălucească la lumina zilei!

CONSTANTIN RUDNEANU

Const. Calapod: „Problema caselor țărănești“.

Broșura apărută în vitrina librăriei, sub titlul de mai sus, aduce cu sine o frământare, care pentru viața satelor noastre prezintă o importanță deosebită. Revista „Rânduiala“ s'a ocupat odată pe larg de problema caselor țărănești, iscând în jurul acestei chestiuni ample discuții.

D-l Const. Calapod, prezintă problema caselor țărănești ca pe o mare lacună a satului românesc. „Inchipuiți-vă o casă țărănească — spune D-sa — cu o singură încăpere în care trăiesc 5—6 persoane, numărul mediu al membrilor unei familii țărănești. E timp de iarnă, deci toți trebuie să doarmă în casă și camera având două paturi se culcă 2—3 într'un pat“.

Broșura d-lui Calapod începe cu multe complexe de felul acesta, cari într'adevăr arată o stare de lucruri dureroasă. Dar alături de acestea, autorul ne arată și satele înfloritoare, unde datorită unor împrejurări economice favorabile și unde o brumă de civilizație a pătruns mai curând, se găsesc case țărănești pline de farmec.

La sfârșitul broșurei sale, autorul arată soluții practice pentru îndepărtarea acestui neajuns al satelor românești. A discuta aceste soluții, ar însemna să scriem o broșură nouă. Problema în sine, prezentând o importanță covârșitoare, am crezut de bine să înseilăm aceste rânduri, pe marginea broșurei d-lui Calapod.

DORIAN GROZDAN.

Concertul Soc. corale „Crai Nou“ din Timișoara.

La 19 Dec. 1937 corul „Crai Nou“, sub conducerea maestrului Sabin Drăgoi, a organizat un concert de colinde. Ceea ce a impresionat nu stă numai în felul magistral al execuției colindelor, dar și — mai ales — în faptul că întreg repertoriul a fost format numai din colinde notate și armonizate de maestrul Drăgoi în comuna Belinț din jud. Timiș-Torontal.

Concertul, în asistența unui numeros și select auditor, a fost transmis și la posturile noastre de radio.

Cu această ocaziune d-l Prof. Tr. Topliceanu a ținut o cuvântare explicativă.

Ed. I. Găvănescu: „Ioan Monorai, Un istoric ardelean necunoscut”, Arad, 1938, Lei 60.

D-l prof. E. I. Găvănescu scoate la lumina zilei un istoric ardelean necunoscut, pe Ioan Monorai. În biblioteca lui Al. Gavra, fostul profesor și director al preparandiei din Arad și care acum se găsește la Academia teologică din Arad, există un manuscris: „**Scurtă cunoștință a Lucrărilor Dachiei și mai ales ale Ardealului și ale Altor Mișcări care în zilele acestea mai de curând să întâmplară în Europa. Culese și puse în rând prin Un Patriot Român din anu 1820**”, scrisă cu litere cirilice, cuprinde 16+351 pagini, traducerea latiniească poartă titlul de: „**Brevis Notitia Rerum Dacicarum**”... (1622).

Ioan Monorai, de Monora, un sat din jurul Blajului, se trăgea dintr-o familie de preoți ortodocși, deși vedem că el semnează pe manuscrisul latinesc „paroh greco-catolic al Daco-Românilor din satul Cergăul-Mare” (Ioanem Monorai parohum graeco-catholicum Daco-Romanorum Possionis N. Csergod, Anno 1822). Data precisă a nașterii nu se cunoaște (pag. 15), a murit la 9 August 1836 și e înmormântat la 11 August 1836, după cum reiese din matricola morților din arhiva parohiei gr. catolice din Cergăul-Mare, comunicată de păr. A. Peculean, parohul grec. cat. de acolo, d-lui prof. Ed. Găvănescu (p. 27).

D-l Ed. I. Găvănescu stabilește câteva date importante din viața lui Ioan Monorai, în legătură cu activitatea ce a dezvoltat-o în tinerețe și mai târziu ca preot (pp. 12—28). Ne înfățișează în rezumat cuprinsul „**Surtei Cunoștințe**” adică „**Scurta Cunoștință a Lucrărilor Dachiei**... dar pentru ca să redea mai fidel gândul autorului, apelează și la „**Brevis Notitia**”, care nu diferă decât în unele amănunte neînsemnate (pag. 30, not. 3).

„**Scurta Cunoștință a Lucrărilor Dachiei**”... e o istorie a romanilor, scrisă în sensul de a arăta latinitatea și romanitatea noastră; ea are menirea să combată pe acei dușmani ai continuității noastre, argumentând personal și întru multe chestiuni arătându-se deosebit de versat în atacarea problemelor de istorie. Firul istoric îl începe cu „**Ce iaste Dachia și cuprinsul ei?**” Și astfel se continuă povestirea până în 1817, adică dela origini și până în zilele lui. Sunt multe amănunte și observații judicioase pe cari le face Ioan Monorai în decursul expunerii lui multe învățături pe cari le lasă ca moștenire celor ce vor urma, descrieri curioase de amestec de popoare din antichitate, evul-mediu, după citatele diferiților cronicari și istorici bizantini maghiari și alții..., dar atunci când vorbește despre „**Ardeleni**” se vedea centrul de greutate asupra căruia insistă mai mult, și fiindcă cunoaște stările politice ale Ardealului ne dă informații precise.

D-l Ed. I. Găvănescu a lucrat cu multă sărguință și a reușit să ne dea figura ultimului istoric al generației de mari creatori de conștiință națională din Transilvania.

Partea cea mai interesantă din opera istorică a lui Ioan Monorai desigur va fi: „**Revoluția lui Horia**”, evenimentele, pe cari le povestește și pe cari d-l Ed. I. Găvănescu ni le-a amintit foarte sumar: Credem că aceste aprecieri, reflexii și mărturii personale ale lui Ioan Monorai, vor fi

încadrate într-un studiu aparte, fiind de o importanță deosebită. Cele 4 reproduceri sunt bine reușite și ne arată iscălitura și scrisul îngrijit al lui Ioan Monorai, deasemenea „Câteva caracterizări generale“ (pp. 70--96) ne dau toate concluziile ce se desprind din comentarea lucrării.

Istoria lui Ioan Monorai se încadrează foarte bine curentului latinist, generației luptătoare a Ardealului și a Banatului, care a dus luptă continuă cu scrisul și cu cuvântul pentru dovedirea celor mai scumpe drepturi istorice ale „Valahilor Transilvaniei“ deposezați de libertate... **Gândul lor a fost sbuciumul trecutului nostru; descifrându-l înseamnă că ducem străduința lor mai departe!**

CONSTANTIN RUDNEANU.

Reviste:

Gând rouănesc. Anul V. Nr. 11—12. Cluj. Colaborează domnii Vasile Bănciă cu studiul substanțial „Lucian Blaga energie românească“, Emil Giurgeca cu versuri, I. Agărbiceanu cu nuvelele „Pe marginea pădurii“ și „Se topește zăpada“, M. Beniuc cu versuri, Ion Mușlea cu „O scrisoare inedită a lui Alexandri și C. Negri către Bălcescu, O. F. Popa cu nuvela „Aventură“, V. Copilu-Cheatră cu versuri, I. Pilat cu versuri traduse din Baudelaire, P. Al. Georgescu cu studiul „Actualitatea lui Caragiale“, D. Hinoveanu cu versuri, V. Rusu cu nuvela „Pace“, I. Mărgineanu cu poezii, D. Prodan cu „Trei scrisori dela Gh. Lazăr, G. Popă cu versuri.

Cronicele sunt semnate de d. Ion Chinezu, St. Pașca, Marin Vătafu, Bucur Tincu, N. N. Munteanu, C. Petranu.

*

Tara Bârsei. Anul X. Nr. 1. Ianuarie—Februarie.

Semnează Ioan D. Condurachi studiul „Diplomați români în trecut“ (sec. XIV-XVII), Alex. Banciu despre Dumitru Răuciu, I. Calan „O credință și un gând“, Ax. Banciu „Din ziarul profesorului A. Ciortea“. Versuri publică C. Comanescu, Ecat. Pitiș, Aurel Marin, Dim. Danciu, Gh. D. Banu, Elisabeta Hențiu „Frânturi de viață“, S. Tamba „Din stânga și din dreapta“.

Dări de seamă semnează H. Teculescu, Petru Teodorescu, Ion Calan, T. Bodogae, Iorgu Gane, Ax. Banciu.

*

Eu și Europa. An. II. Nr. 12, Deva.

Colaborează la acest număr d. Septimiu Bucur cu articolul „Nașterea în spirit a Ardealului tânăr“, d. Rodica Ioan cu reflexii asupra copiilor de azi și bucuriile iernii „Alb, alb, alb“, d. N. Ladmiss — Andreescu cu „Popas trist“, d. Vasile Marin cu „Demiurgii lumii noi“, d. Valeriu Bora „Societatea Scriitorilor Români Ardeleni“, d. Teodor Popa „Unio trium nationum 1437—1937“, d. Teodor Scarlat despre „Nicolae Roșu“, d. Silviu Cornea despre romanul „Om“ al d-lui Mircea Damian, Poezii semnează d. Nicolae Roșu, Ion Th. Ilea, Ion Tolescu-Văleni.

*

Pagini literare. An. IV. Nr. 12 Turda.

Semnează I. Agârbiceanu schița „Mieii“, Radu Gyr poezia „Partida de șah“, Grigore Popa studiul „Vis poetica“, Virgil Carianopol poezia „Revoltă“, Teodor Scarlat „Dialog din Faust“, Vlaicu Bârna mai multe poezii, Aurel Chișescu poezia „Destrămări“, Paul Constant „O demisie“, M. Beniuc poezia „Cele trei vapoare“, Liviu Giurgeca studiul „Despre tragicismul pirandellian“, Ion Codrin „Șezătoarea“, Teodor Murășanu traduceri din poemele lui Ady.

Cronici, recenzii și însemnări semnează Grigore I. I. Russu, V. Be-neș Romulus Demetrescu, B. Iordan, T. Murășanu.

*

Prometeu, revistă de luptă pentru frumos și adevăr. Brașov. An. III. No. 11—12.

Semnează I. Al. Bran-Lemeny poezia „Rugă“, I. Ludu „Gânduri de Crăciun“, Ecaterina Pitiș poezia „Vieți de flori“, Maria Baiulescu „Se stinge idealul“, I. Al. Bran-Lemeny „Domnule Vaida du-te la Regel!“ Horia E. Frunză poezia „Mamei“, C. Mușlea „Al patrulea Craiu dela Răsărit“, Lia Hancu „Cugetări“, E. P. Poveste mică pentru copii mari“, Dimitrie Danciu poezia „Tristețe“, C. Mușlea „Acum o sută de ani“, Oct. Sargețiu poezia „Singurătate“, Maria Hienesch „Infiripări de gând“.

*

Progres și cultură, revistă pedagogică, socială, literară. Tg. Mureș. An. VII. No. 10 pe Dec. 1937. Semnează N. Gherlan „Christos se naște“, I. Comănescu „Conducerea de sine a clasei“, Natalia Popescu „Erotica lui Eminescu“, A. Sora „Folclorul românesc și însemnătatea lui“, C. Zamfir „Despre muzica populară“, M. Moldovan „Cursurile de vară ale Asociației Generale a Invățătorilor, ținute la Piatra-Neamț“, Recensorul romanului „1907“ de C. Petrescu este d. prof. Munteanu, dări de seamă semnează d. A. Sora.

*

Plaiuri săcelene. An. IV. Nr. 11—12. Satulung-Săcele. (Jud. Brașov). Colaborează Petru Leucă cu „Nașterea Mântuitorului“, At. M. cu „Promovarea specificului ardelenesc“, V. Tudoran cu „Chirurgia viitorului“ (d-l Dr. Liviu Câmpeanu) poezii semnează Dim. Danciu, N. Moroianu și Nina Florian „De ziua Marelui Străjer“, Victor Tudoran note de drum în continuare „Din Ardeal prin Muntenia în Oltenia“.

Cronici, recenzii scriu Vlad Seitan, Gh. Serbu, V. Tudoran, V. I. Critu.

*

Fântâna darurilor, revistă de cultură creștină București. An. IX. Nr. 9—10 pe Nov.—Dec. 1937. Semnează Pr. T. Chiricuță studiul „Anti-Satan“ partea III-a, d. prof. Teodor M. Popescu „Sfântul Ioan Gură de Aur“, pr. Gh. Butnariu „Un dar de Crăciun“, d. I. Gr. Opreșan „Vrăjmașii crucii“, d. prof. Toma Chiricuță „Adresă către suflete“, d. pr. Miron Ianculescu „Gânduri de Nașterea Domnului“, d. D. Nanu traduce din „Părinții deșertului“ de Jean Brémond.

Cu poezii contribuie d. Dinu Soare, Const. Goran, Gh. Butnariu, Ma-tei Pavel.

*

Revista scriitoarelor și scriitorilor români. București. An. XI. Nr. 11—12. Contribuie la acest număr d. Em. Bucuța cu articolul „Munca voioasă“, d. Aida Vrioni cu „Plaiuri românești în impresii și imagini“, d. Haid Aterian cu „Iancorescu“ și „Tony Bulandra“, d. M. Croitoru cu „Carnetele lui Butler“, iar cu poezii d. Al. T. Stamatiad, d. Lucia Demetrius, d. Doina Bucur, d. Elena P. Iosif, cu o traducere „Via lui Nabot“ de Oscar Wilde d. Al. Stamatiad.

Cronica literară e făcută de d. Dem. Petrașincu și d. Aida Vrioni, dări de seamă despre reviste d. Dinu B.

*

Pentru „Banatul literar“ al d-lui L. Costin.

„Luceafărul“ este revista celei mai bătrâne Asociații de cultură națională din Ardeal și Banat, este revista „Astei Bănățene“.

Are o misiune mai presus de interesele fiecăruia dintre noi. Fiecare slujește aci ca la un altar, care și-a împlinit misiunea în trecut cu cea mai desăvârșită demnitate și vrea să facă și de acum încolo un apostolat. Tocmai de aceea discuțiile polemice sunt excluse din paginile „Luceafărului“. Noi am spus dela început că nu urmărim crearea unui curent literar, nici îndrumări noi în literatura actuală bănățeană, fiindcă „Luceafărul“ nu este o revistă de literatură, ci de cultură generală, cu speciață considerațiune asupra problemelor vieții culturale din Banat.

Alții, din capitala țării, ne-au înțeles. Noi nu suntem vinovați dacă d-l Lucian Costin, cu ajutoarele D-sale dela „Banatul literar“, se arată a nu înțelege.

Știm că d-l Lucian Costin este profesorul de geografie I. Gh. Costinescu dela liceul din Caransebeș. Este prin urmare dascăl.

Ținem doar să precizăm: că „dascăluții“ care lucrează la „Luceafărul“, sunt și ei profesori și în această privință nu sunt mai „dascăluți“ decât d-l Prof. Gh. Costinescu (Lucian Costin).

În conștiința generațiilor de tineri absolvenți ai liceelor din Banat „dascăluții dela „Luceafărul“, trag mai greu în cumpănă — fiecare individual — ca profesorul Costinescu.

Aceasta pentru lămurirea cea dintâi și cea de pe urmă.

„LUCEAFĂRUL“

REVISTA REGIONALEI BANĂȚENE A ASTREI
Apare lunar, sub direcția unui comitet de redacție.

CUPRINSUL:

	Pag.
<i>I. Miloia:</i>	La marginea Banatului 1
<i>Tr. Topliceanu:</i>	Despre colindele din Belinț 12
<i>Dorian Grozdan:</i>	Despărțire (Poezie) 17
<i>Caius Brediceanu:</i>	Un savant bănățean ignorat 18
<i>Pompiliu Tomiciu:</i>	Toamna și noaptea în Cetate (Fragment din roman) 20
<i>Grigore Bugarin:</i>	Descântec de ciumă (Poezie) 24
<i>Dorel Drăgulescu:</i>	Frăție de cruce 28
<i>Cronici:</i>	36
	G. Bogdan-Duică: Eftimie Murgu (Traian Topliceanu); Bibliografia Bănățeană (C. Rudneanu); Alma Cornea-Ionescu: Pianul, Arta și maestrul lui (V. Ijac); Caracteristicile toponimice ale regiunii cehoslovace „Vala- hia“ (Ing. O. Bod.); Victor Ungur Zlăsteanul: Pe calea ortodocsiei (C. Rudneanu); Const. Calapod: Problema caselor țărănești (Dorian Grozdan); Concertul Soc. corale „Crai nou“ din Timișoara; E. I. Găvănescul: Ioan Monorai, Un istoric ardelean necunoscut (C. Rudneanu).
	<i>Reviste:</i> (N. Jucu) 46
	Pentru „Banatul literar“ al d-lui L. Costin (T. T.)